

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Danske Slægter, nr. 3.

Vilhelm Marstrand:

Slægten Tor Smeden

København

Dansk Historisk Håndbogsforlag ApS

1979

Danske Slægter, nr. 3.

Vilhelm Marstrand:

Slægten Tor Smeden

Ætten Tersmedens oprindelse,
slægten tor Smede fra Stade og Flensborg.

Af ingeniør Vilhelm Marstrand, København.

*[Oprindeligt trykt i (Svensk) Personhistorisk Tidskrift, Stockholm
1926, s.79-129.]*

København
Dansk Historisk Håndbogsforlag ApS
1979

ISBN 87 85207 05 5

Udgivet som nr. 3 i serien: Danske Slægter.

Tidligere er udsendt:

Nr. 1: Mary Windfeldt Kaiser: Slægten Resen/Reesen fra Resen sogn, Skodborg herred, Ringkøbing amt, 78 s. + 6 tavler, ill., 1978.

Nr. 2: Samme: Slægten Windfeldt, 238 s. + 1 tavle, ill., 1979.

Slægten Tor Smeden/Tersmeden er tidligere genealogisk behandlet af:

G. Elgenstierna: Svenska adelns ättartaflor, bd. 8, 1934, s.226-39.

Alfred Meyse: Tor Smeden. Eine Flensburger Grosskaufmansfamilie des 16. Jahrhunderts, i: Schriften für Flensburger Stadtgeschichte nr. 4, Flensburg 1939, 38 s. + 1 tavle.

Mogens Bugge: Anna Johanne Arnesen (Holst)'s forfedre, i: Mogens Bugge: Våre Forfedre, Oslo 1939, s.156-84. [Omfatter bl.a. slægterne Holst, Fincke, Torschmeden, Tetens og Randulf.]

Om en gren af slægter Tor Smedens afstamning (på mødrene side) fra Frederik den Første kan supplerende oplysninger – samt kilde i form af afskrift af egenhændigt brev fra Frederik den Første – fås ved henvendelse til forlaget, der søger kontakt med forskere af den i nærværende skrift nævnte staller-slægt Hoyer.

Udgivet 1979 af:

Dansk Historisk Håndbogsforlag ApS

Klintevej 25, DK-2800 Lyngby

Tlf. 02-88 85 00.

Ætten Tersmedens oprindelse.

Slægten tor Smede fra Stade og Flensborg.

Af Ingeniør **Vilhelm Marstrand**. København.

I Anreps kendte værk over de paa Ridderhuset introducerede adelsslægter: »Svenska Adelsns Ättar-taflor», som udkom i Stockholm 1864, findes IV, 355 følgende stamtavle over »Adelige ätten no 1940 C»¹

TERSMEDEN.

Tab. 1.

Guillaume de Saint Lary, sedermera Zeerschmitten, af ett gammalt Fransyskt adeligt hus i Frankrike, vid namn de Terme; ned-satte sig i Never i Bourgogne; född och uppfödd i den protestantiska läran, öfvergick han vid den grufliga förföljelsen till hugenotterna samt måste sedan 1572, vid det s. k. Parisiska bröllopet, fly till Fribourg, hvarifrån han begaf sig till Graubünden i Schweiz, då han kallade sig Zeerschmitten. Gift med Louise de Briquemaut.

Son:

Renaud Zeerschmitten; lärde sig bergshandteringen, men synnerligast messingstillverkningen. — Gift med Maria von Tegenburg, med hvilken han hade flera barn.

Son:

Herman Tersmeden, f. 1616; förvärfvade sig insigt i faderns yrken och blef af konung Gustaf II Adolph införskrifven till Sverige vid messingsbrukens anläggande; bruksarrendator vid Larsbo bruk i Söderbärke socken och Dalarne; † 1667. — Gift på 1650-talet med Catharina von Klein, f. 1623, † 1698, och med hvilken han hade fyra söner och sju döttrar; dotter af konstmästaren Pehr von Klein, som konung Gustaf II Adolph införskrifvit ifrån Brabant till messingsbrukens inrättande.

¹ Citaterne er ord- og bogstavrette, dog ikke med hensyn til anvendelsen af stort begyndelsebogstav, der kun er anvendt i steds- og personnavne. Uddragene af amiral Tersmedens slægtoptegnelser har det dog kun været muligt at faa ordrette, her er bogstaveringen moderniseret. — Ved oplæsning af anvendte forkortelser bruges *Aursiv*.

Son:

Reinhold Tersmeden, f. 1655; blef efter fem års vistande hos sin farbroder Thomas Tersmeden i Fredricsborg i Danmark, förvaltare af Larsbo bruk; † 1698 ³/₈. — Gift på 1680-talet med Christina Börstelia, i hennes 1:a gifte, f. 1663, † 1719 ¹¹/₈ och begrafven i Westerås domkyrka; dotter af prosten M:r Laurentius Börstelius på Svartsjölandet samt omgift 1700 med landshöfdingen Jonas Folkern, nobil. och baron Cedercreutz, N:o 143, till Lådvika och Lisjö, i hans 2:a gifte.

Barn:

Jacob Tersmeden, nobil. Tersmeden, f. 1683, † 1752. Se Tab. 2.

Herman Tersmeden, nobil. baron (och grefve) Cedercreutz, f. 1684, † 1754. Se friherrl. ätten Cedercreutz, Tab. 9.

Margaretha Tersmeden, nobil. och friherrinna Cedercreutz, f. 1690, † 1775. Se friherrl. ätten Cedercreutz, Tab. 10.

Reinhold Tersmeden, nobil. och baron Cedercreutz, f. 1691, † 1729. Se friherrl. ätten Cedercreutz, Tab. 11.

Anna Maria Tersmeden, nobil. och friherrinna Cedercreutz, f. 1695, † 1776. Se friherrl. ätten Cedercreutz, Tab. 12.

Beata Tersmeden, nobil. Cedercreutz, f. 1696, † 1717. Se friherrl. ätten Cedercreutz, Tab. 13.

Tab. 2.

Jacob Tersmeden, nobil. Tersmeden (son af Reinhold Tersmeden, Tab. 1), till Larsbo bruk; f 1683 ²⁴/₂ på Kolsva bruk i Westmanland; student i Upsala; auskultant i Bergskollegium 1701; förvaltare af Larsbo jernbruk 1708; egare af detsamma 1722; bergsråds karaktär 1747; adlad 1751 ²²/₁₁ (introd. 1752 under N:o 1940)-† 1752 ⁶/₄ på Larsbo och ligger, jemte sin fru, begrafven i Tersmedenska familjegravfen i Söderbärke kyrka. Han erbjöds 1711, då stjuvfadern adlades och fick tillstånd att i sitt adelskap intaga sina stjuvbarn, att deraf blifva delaktig, men försakade genast anbudet, under förklaring att han icke ville bortlägga sitt slägtnamn, hvilket föredöme följdes af trenne hans syskon, hvaremot de öfriga fem antogo tillbudet; uppsatte 1717 en frikår och försvarade dermed Dalgränsen emot danskarna; blef fördenskull af konung Carl XII utnämnd till öfverste-löjtnant, men begagnade aldrig denna titel. — Gift 1708 ⁸/₉ i Tuna prestgård i Dalarne med Elisabeth Gangia, f. 1688 ¹/₁₁, † 1753 ²³/₄; dotter af prosten och kyrkoherden i Salberget M:r Petrus Petri Gangius och Christina Téet (N:o 550), samt syster till hofrätts-rådet Henric Petersson Gangius, nobil. Rosenstedt, N:o 1353.

Barn: se Anrep l. c.

Det der i det her anførte stykke fortælles om slægtens oprindelse maa forekomme enhver erfaren slægtsforsker for usand-synligt. Ikke fordi saa romantiske tilfælde ikke skulde kunne

forefalde i livet; det kan de meget vel; det usandsynlige ligger navnlig i, at en svensk borgerlig, senere adlet slægt, egenlig var en fransk adelig slægt, men ikke desto mindre skiftede navn, og da den senere blev adlet end ikke optog det gamle vaaben. Alt tyder paa, at der her foreligger resultaterne, ikke af en virkelig slægtstradition, men af 1700-aarenes genealogiske forskning, der ofte ligefrem var indstillet paa at finde slægternes fortid mere straalende end den var i datiden, og som under indtrykket af disse forestillinger foretog de dristigste sammenstillinger af vidtspredte oplysninger.

Mange gange er dette gjort paa en saadan maade, at man ved at se hele en saadan dristigt optømt slægtsrække efter i sømmene, hvilket navnlig vil sige prøve den med aarstal, straks ser, at den falder helt fra hinanden. Om noget saadant er der dog ikke tale her. Der er saavel hos Anrep som i de meddelelser han støtter sig paa, og som skal gengives i det følgende, meddelt en saadan rigdom af ikke modstridende oplysninger og aarstal, at man har lov til at sige, at er der noget sted, hvor det gamle ord: *si non e vero, e bien trovata* — »hvis ikke det er sandt, saa er det godt fundet paa« — passer, saa er det her.

Men foruden de her nævnte indre grunde, saa peger en anden ting i helt anden retning. Der levede i Flensborg en meget kendt kobmand, raadmand *Reinhold tor Smede* c₂ 1532—1584.¹ Han bar altsaa samme navn som den i Sverige adlede Reinhold Tersmeden 1655—1698. Flensborgkobmanden var søn af en *Thomas tor Smede* c₃ 1500—1553 og havde selv en søn af samme navn 1564—1625, og det laa da nær at tænke sig, at den farbror Thomas i Hillerød som den svenske Reinhold blev opdraget hos var en efterkommer af Flensborgslægten, hvorefter den svenske slægts forfædre ogsaa maatte søges her.

Dette lod iogforsig sandsynligt, men det viste sig forbundet med betydelige vanskeligheder at fore bevis herfor, og det er først lykkedes efter over 15 aars indsamling af oplysninger. Men til gengæld er det herigennem blevet muligt at kaste et ikke

¹ Naar der staar c foran et aarstal betyder det, at aarstallet, eventuelt datoer er udregnet ved hjælp af en aldersangivelse.

Ved betegnelsen c₂ angives, at aarstallet er skønnet, naar dette er nogenlunde sikkert, mens c₃ betegner et mindre sikkert skøn. Aarstal med foransat c₂ vil som regel være indhyrdes rigtige, og bruges saaledes ved fødselsaar, naar børnenes rækkefølge er kendt. Er rækkefølgen ukendt eller usikker, benyttes c₃.

Det kan endvidere bemærkes, at fødsels- og dødsdatoer i teksten altid sættes foran aarstallet, mens datoer efter betegner daabsdagen, henholdsvis begravelsesdagen.

uinteressant lys over, hvorledes de fejle oplysninger hos Anrep er blevet til, og der skal derfor her gøres nærmere rede for disse forhold. Redegørelsen vil naturligt omfatte følgende fire afsnit.

- I De to ældste slægtled i Sverige.
- II Hvorledes sammenknytningen til slægten St Lary foregik.
- III Beviser for den svenske slægts samvær med Flensborgslægten.
- IV Flensborgslægten.

I

De to ældste slægtled i Sverige.

Om disse er det blevet mig muligt at give en betydelig række sikre oplysninger udover det Anrep meddelede. Dette skyldes dels den elskværdighed, hvormed major Petrus Tersmeden har givet mig meddelelser fra slægtens arkiv, dels den ihærdighed og interesse, hvormed landsarkivet i Uppsala har gennemgaaet de der bevarede arkivalia. For begge dele vil jeg gærne her udtale min bedste tak.

Herman Tersmeden, født c. 1610, død november 1667 i Söderbärke. Beskæftiget ved Ölösa bruk i Gryt sogn i Södermanland c. 1636. Sammen med Jakob Pette eller Piet arrendator af dette værk 12/4 1640. Værkets daværende ejer var feltmarskalk grev Lennart Torstenson, og kontrakten er paa hans vegne underskrevet af Georg von Emerson, direktör for Torshälla smidesverk i Södermanland, der ligeledes ejedes af Torstenson. Kontrakten er endnu til, ligeledes 25 breve (1—25) fra Tersmeden, næsten alle dateret Ölösa i tiden fra 24/7 1641 (1) till 16/1 1648 (25), dog er brevet af 22/6 1642 (7) dateret Leggéstabro, af 1/2 1643 (15) Torshälla og af 16/11 1643 (19) Björnedam, og sidstnævnte er tillige underskrevet af Jakob Piet. Brevene af 2/5 1642 (4) og 16/11 1643 (19) er skrevet til grundlæggeren af den svenske metalindustri den i Liège fødte Louis de Geer til Leufsta, resten fra 24/7 1641—1/3 1643 (1—3 og 5—18) til dennes bogholder Diderich de Keyser og efter en længere pause, rimeligvis forvoldt ved Keyseres død, fra 17/7 1646—16/1 1648 (20—25) til Keyseres efterfølger Abraham Bex.

Alle brevene, der findes i arkivet paa Leufsta, er skrevet paa højtysk, og overensstemmende hermed er underskriften i dem alle

Herman zur Schmiden, i nr 20 synes dog at staa *zu* och i nr 7—10 *Schmide*. De bærer dog tillige en omtrent samtidig arkiv-paategning: *Herman ter Smeden*.

De handle alle om jærnværksdriften, og kunde maaske i anden forbindelse fortjene at udgives til belysning af jærnværksindustriens udvikling i Sverige. Af særlig interesse for undersøgelsen af Herman Tersmedens livsløb er brevet af $^{22}/_2$ 1647 (21), i hvilket det hedder:

. . . dass ich nunmehr beij 11 jahren alhier vff Ölösa ein schmit beij mir gehabt . . . Vnndt weilen ich nun alhier auss mangell von malm nicht lenger bleiben werde als diess instehendes jahr auch nicht selbsten weiss wo ich wieder gelegenheit bekommen werde . . .

Brevenes ophør hænger maaske sammen med værkets nedlæg-gelse, men endnu i maj 1648 synes han at have boet i Ölösa, idet Söderbärke kirkebog har følgende indførsel, der ihvertfald viser, at datteren *Katrine* er født i Södermanland og ikke i Väst-manland, hvor familien senere fandt tilhold.

1697] maj 30: Hr arendatorens hr Jacob Robsams *kiäre* hustru på Malingzbobruuk, den ereborne och mycket dygderijke matrona hustru Catharina Torsmeden född i Södermanland, upfostrat i Larsbo, en gudfruchtig och hedersam hustru och är 48 åhr och några dagar.

Samt under testamentpenge:

1697] maj 30: Hr arendatorens hustru på Malingzbobruuk hr Jacob Robsams: 100 daler kopparmynt till kyrkan och 30 daler *kopparmynt* till de fattige.

Efter denne angivelse skulde *Katrine* ganske vist først være født i maj 1649, men da det af det følgende vil fremgaa, at der er en datter født $^{6}/_2$ 1650, og da saavel ovennævnte brevs indhold som *Katrine*s giftermaal allerede i 1666 ikke frister til at gøre hende yngre, saa er aldersopgivelsen rimeligvis et aar for lav, men næppe heller mere, da vi før hendes fødsel mindst maa antage to ældre døtre opkaldt efter bedstemødrene.

Hermans giftermaal fandt nemlig, saavel efter et i slægten endnu bevaret sølvbæger som efter sønnen Reinholds optegnelser, sted i 1644. Hustruen hed *Katrine Kleen*. Sønnen opgiver hende født $^{1}/_3$ 1623 i Liége, og siger at hun var datter af den fra Liége c 1626 till Sverige indkaldte mineralog *Peter Kleen*, død c 1627 i Skultuna og *Gertrud Rouglund*, som c 1628 ægtede *Nicolaus Nothman*, forvalter paa Skultuna messingbruk. Han opgiver hende død 1698 efter faderen, men Söderbärke kirkebog viser, at det først skete i 1699, hvor kirkebogen herom beretter:

1699] octob. 8: Katharina Klein ifrå Larsbo bruk, född i Brabant gifft i 32 år samt så mycket änka gamal 76 $\frac{1}{2}$ år.

Samt under testamentpenge:

1699] octob. 8: Katharina Klein i Larsbo 40 daler *kopparmynt* till kyrkan och 15 daler *kopparmynt* till de fattige.

Den første indførsel er ikke helt rigtig. De 32 aar er hendes enketid, men hun var kun gift i 23 aar, dette er dog maaske blevet fejlskrevet som 32, og har derved givet anledning til indførselens noget mærkelige udtryk. Men bortset herfra er indførslen rigtig nok, alderen 76 $\frac{1}{2}$ aar og fødestedet Brabant passer udmærket med opgivelsen født i Liège $\frac{1}{3}$ 1623. Om hendes forældre kan jeg ikke oplyse andet end det ovenfor anførte, samt at hendes mor i amiral Tersmedens nedennævnte optegnelser fra 1795 siges at være halvsøster till den bekendte myntmester *Marcus Kock*, om hvem følgende kan oplyses:

*Markus Kock*¹ født ²⁴/₁₁ 1585 i Liège, død ²⁰/₁₁ 1657 i Avesta, son af *Daniel Kock* født i Limburg, død i Liège, og *Catharina Havens* — der altsaa 2) maa have været gift med en *Rouglund* — myntmester i Bromberg 1613, i Königsberg 1621, i Berlin c 1625. I svensk tjeneste 1626 som kgl. myntmester i Nyköping, Arboga, Säter og Stockholm, tillige direktor for Avesta kopparbruk 1637. Han indkaldte mange bjærgværkskyndige og anlagde foruden Avesta kopparbruk mange andre bruk. Gift ²⁸/₇ 1614 i Danzig *Elisabeth van Eyck* født ²¹/₁₀ 1598 i Danzig, død ³/₅ 1665 i Avesta, datter af myntdirektor i Danzig *Isaach van Eyck* født i Brabant.

Kleen er som det ses indkaldt samtidigt eller omtrent samtidigt med Kock, og begges inkaldelse fandt sted i forbindelse med de laan Louis de Geer ydede kronen og hans arbejde paa at rejse en svensk metalindustri. Der kan følgelig ikke være fjærneste tvivl om, at det er gennem Louis de Geer og hans foretagender, at Herman Tersmeden er blevet kendt med Katrine Kleen, hvorimod der af det foreliggende ikke fremgaar noget om, hvorfor eller hvorledes Tersmeden er kommet til Sverige.

I amiral Tersmedens optegnelser hedder det om Herman efter Ölösatiden:

¹ Hans børn og børnebørn blev adlet *Cronström* ²⁴/₅ 1667. — Se ANREI nr 786 Cronström (I, 503).

Sedermere blev han av dess frus morbroder [Kock] anlitad att förbättra Skultuna mässingsbruks tillverkning. Där han av någon händelse ändrade sitt namn och kallade sig Tersmeden.

Från Skultuna övertalte Marcus Kock honom emottaga Larsbo bruks arrende . . .

Amiralens oplysninger er, som det vil fremgaa af den følgende gengivelse, meget upaalidelige, men det er ikke udelukket, at Herman i tiden mellem Ölösaværkets nedlæggelse og hans overtagelse af Larsbo nogle aar har opholdt sig hos hustruens stifter paa Skultuna. Paa Larsbo synes han nemlig ikke godt at kunne være kommet før hen paa sommeren 1652, hvilket fremgaa af en i det Tersmedenske kapel i Söderbärke kirke endnu værende ligsten. Af denne ligsten har major Petrus Tersmeden sendt mig et fotografi, efter hvilket omstaaende noget forstørrede gengivelse er udført.

I stenens 4 hjørner er evangelistmærkerne afbildet. Mellem de to øverste læses i 5 linier, skrevet med versaler af forskellig størrelse¹: *THE RETFERR(diga Om The An | bitijda · döör · så · äro ! THE Doch · I · Roligheet · | sap. 4 cap. og derunder i billedets venstre hjørne foroven: LARS!BO. Til højre har der her vistnok staaet et aarstal (1653:²), men dette kan ikke mere læses.*

Selve billedet forestiller en lille pige, der rækker et kranie til en til højre for hende staaende smukt klædt yngre mand med langt udslaaet haar, løs kappe og en klokkehat under venstre arm, knæbenklæder, strømper holdt oppe med sløjfebundne baand, og lave sløjfesco. Ansigtet ser mildt ned paa den lille pige, og hans højre haand er parat til at tage kraniet, mens en fra en sky til venstre kommende haand holder en krans over hendes hovede.

Til venstre og højre for billedet læses, mellem evangelistmærkerne og vendt indad mod billedet, i to langlinier paa hver side:²

*Sich OHEIM · Sich ·
Dir Gebe Ich ·
Dis Beine[?] Anzu Schawen !
Dan Durch Den Todt ·
Gehn Wir Zu Godt ·
Drumb Las Dich Des Nie Grawen !*

¹ Salomos Visdom 4,7 (BUHLS oversættelse): »Men den retfærdige er i fred, om han end dør før tiden».

² Se onkel, se dig giver jeg dette ben at skue, ti gennem døden gaar vi til gud; derfor lad det dig ikke volde gru. Ja pigelil, dødens pine er vi kommet forbi, og har nu glade sæde hos gud med alle fromme.

*Ach MEDDERlein ·
Des Dodes Pein ·
Seind Wir Vorbei Gekomen
Und Haben Itz ·
Der Freuden Sitz ·
BeiJ GOTT Mit Allen Fromen ·*

Mellem evangelistmærkerne forneden læses i 7 linier:¹

*Magdalena. THOR SCHMIDEN. nata 1650. 6 feb. obiit.
1651. 7 juli. æt. I an 18. sept. Henric. Helbec² Holsatz i natz
1623 2 Iuni. obiit 1652 10. iuni. F H Hoyer fecit
Larsbo. Hammer. ³*

Alle bogstaver er versaler undtagen i kunstnernavnet: *F H Hoyer fecit*, og tillige ophøjede. undtagen kunstnernavnet og dateringsstedet: *Larsbo Hammer*, i hvilke ord bogstaverne er nedgravet.

Den *Magdalene tor Smede* her nævnes er utvivlsomt Herman Tersmedens datter, ti *Henrich Helbec* kalder hun som det ses for onkel, og hun maa da have været i huset hos ham som plejedatter. At Herman har overladt hende til Helbec kan iogforsig ogsaa være naturligt nok, idet hun ifølge stenen er født $\frac{6}{7}$ 1650, altsaa i de vanskelige aar Herman har haft efter Ölösa-værkets nedlæggelse.

Hun døde $\frac{7}{7}$ 1651, og omtrent et aar efter døde Helbec $\frac{10}{6}$ 1652. At Helbec var forvalter paa Larsbo kan der efter indskriftens samlede tekst ikke godt være tvivl om, og Herman Tersmeden kan følgelig ikke have overtaget Larsbo før efter $\frac{10}{6}$ 1652. Helbec var som det ses af ligstenen ikke mere end 29 aar gammel da han døde, og det er da rimeligvis i taknemlig ihukommelse af denne begivenhed, at Herman, som derved fik lejlighed til at overtage forpagtningen af Larsbo, lod denne smukke sten lægge over datteren og svogeren.

At Herman ihvertfald var paa Larsbo i 1655 fremgaar af sønnen Reinholds oplysning:

Anno 1655 den 15 julii blef jag Reinhold Tersmeden till denna usla världen född wid Larsbo bruk och woro öfwer mit dop dessa

¹ Magdalene thor Schmiden født $\frac{6}{7}$ 1650, død $\frac{7}{7}$ 1651, i alder 1 aar 18 uger. Henric Helbec fra Holsaten født $\frac{7}{6}$ 1623, død $\frac{10}{6}$ 1652. F. H. Hoyer udførte (stenen paa) Larsbo Hammer.

² Maaske $\frac{7}{7}$ der da her, som i de følgende ord skal læses *us*.

³ Alle bogstaver hvis læsning er usikker er fremhævet med en undersat prik.

LIGSTEN I DET TERSMEDENSKE KAPEL I SÖDERBÄRKE.
 Udført c 1653 af Frederik Herman Hoyer (c 1621—1698).

witnen: pastoris i Söderberke hr Lars Petri, bruksförvaltaren hr Baltzar Leemon, hr Fredric Herman Hoyer,¹ pastoris kiärsta i Norrberke, och gästgifwaren wälachtad Mats Olsson i Biörsbo.

Ligeledes viser Söderbärke kirkebog, at sønnen Peter er født i januar 1657 sammesteds:

1695] junij 16: Mons. Peter Tersmeden wijd Wästerby hyttan, född wijlth Larsbo bruk, en gudfruchtig heedersam och rättrådigh man, lef^t 38 åhr 27 wick. 4 dag^r.

Samt under testamentpenge:

1695] junij 16: Petter Tersmeden wid Wästerbyhyttan 30 daler kopparmynt till kyrkan 15 daler *kopparmynt* till de fattiga.

I Söderbärke tingslags dombøger synes Herman Tersmeden forste gang at være nævnt ¹⁷ i 1659, hvor det hedder:²

Herman zur Schmidens åtalar . . . Hans Carlsson, för det denne utspritt kränkande tal om hans hustru.

1660 kaldes han sammesteds:
bruksföreståndaren vid Larsbo.

1663—1666 var 2 af hans børn sendt til opdragelse hos hans broder Thomas i Hillerod i Danmark, hvorom den ene, sønnen Reinhold i sine fornævnte optegnelser beretter følgende:

Först war jag hemma hoos mine kära föräldrar till *anno* 1663, då jag tillika med min syster Chatarina Tersmeden reste till vår salig farbroder h. Thomas Tersmeden i Danmark och Fredricsborg, derest jag war till år 1666, då jag efter min käre faders befallning gaf mig till Sverje igen, under bemälte tid så wähl som sedan jag ständigt hölt wid skolan, in till dess Gud den högste *Anno* 1667 i december tåktes hädankalla min salig käre fader.

Overensstemmende hermed nævner dombøgerne 1671:

Sahl. Herman zur Schmidens enckie wid Klockarbo.

og i husförhörslängden 1673 findes følgende indførsel for enkesædet under Larsbo, mens indførsler for selve bruget er udrevet i 1673, ligesom indførslerne for begge steder er udrevet i husförhörslängden 1694.

Klockarbo]:

hustru Chatarina Clen
jungfru Elisabet dotter heela *catheches*
Maria dotter heela *catheches*
Chersten dotter hela *catheches*
Jon d. [1] föd i Warmland heela *catheches*

¹ Denne Fredrik Herman Hoyer er den billedhugger, som har udført den foran omtalte ligsten. Det vil af det følgende fremgaa, at han er Herman Tersmedens kødelige fetter (kusin).

² Dombøgerne er bevaret fra 1646 og løseligt gennemgaaet til 1672.

Hertil er med lidt senere skrift tilføjet i samme linie som Chatarina Clen

Oluf Hansson landbon

og under hele indforslen i ny linier:

Annika *logerande person* föd i Westerby XXXXX: XXZ

Lars mon[?]

Hans föd i Erlandzbo XXXXX: XXX

Krydsene efter Annikes og Hans navne betegner vistnok de gange de har været til alters. Det følgende vil vise, at krydsene udfor Annike rimeligvis gælder hende og hele familien ovenfor, mens krydsene udfor Hans gaar paa ham, den foranstaende Lars og »Oluf Hansson landbon», som rimeligvis er far till Hans.

Elisabet, Maria og Cherstin var Chatarina Clens døtre, de kendes ogsaa fra andre kilder og maa alle antages fødte paa Larsbo. Jon kan, da han opgives født i Värmland, ikke være søn af Katrine Kleen, er maaske af slægten Robsahm, og yngre broder til hendes ældste datters mand Kristian Robsahm paa Malingsbo. Det tilføjede d. plejer at betyde dotter, men er vel her brugt for dreng eller drengebarn.

Den første af de tilføjede personer er derimod en slægtning af manden, ti der kan ikke være tvivl om, at denne Annike er den *Annike tor Smede*, om hvem kirkebogen 1675 har:

1675] Annike i Kloökarbo *Dominica 5 post Trinitatem*

altsaa begravet 4., og under testamentpenge samme aar:

1675] Efter Annicka Turschmiden ... 12: *daler kopparmynt*

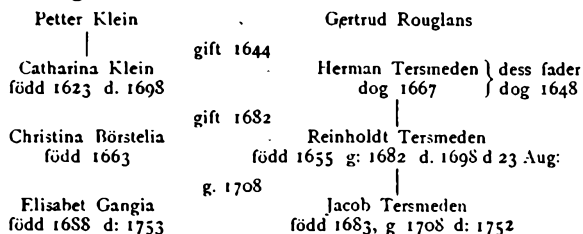
Da hun ikke opføres under Katrine Kleen, men for sig selv, er det udelukket, at hun er Hermans datter. Den da nærliggende tanke, at hun var Hermans søster og tillige enke efter den paa ligstenen nævnte Henrich Helbec maa imidlertid ogsaa anses for udelukket, eftersom hun siges født paa Västerby, men hun kan være enten enke efter eller datter af en broder til Herman, og det maa være denne broders enke som har været gift med Helbec.

Denne hidtil ukendte broder til Herman Tersmeden har altsaa enten været gift med en datter af en tidligere forvalter paa Västerby, eller selv boet paa Västerby i 1640erne, maa i begge tilfælde antages død paa Larsbo c 1648, hvorefter hans enke blev gengift c 1649 med den da 26 aarige Henrich Helbec født 1/6 1623, død 10/6 1652, og de har taget Hermans datter

født $\frac{6}{7}$, 1650 till sig. Hun dør $\frac{7}{7}$, 1651 og kan i begge tilfælde kalde Helbec for sin onkel. Efter hans død $\frac{10}{6}$ 1652 overtager Herman Larsbo, og svigerinden flytter til Klockarbo, og da der ikke er noget ivejen for, at hun som enke efter det kortvarige ægteskab med Helbec kan have kaldt sig med den første mands navn, saa er den i 1675 begravede Annike maaske enken, men hun kan naturligvis ogsaa være en datter af denne enke, der da maa være død paa Klockarbo før 1673. Hun er vistnok først død efter 1667, ti efter Hermans død dette aar flytter ogsaa Hermans enke til Klockarbo.

At det paa ligstenen anførte slægtskabsforhold til Helbec saaledes kræver, at Herman har haft en hidtil ukendt broder som forgænger paa Larsbo, strider ikke mod hvad der iøvrigt vides om slægten fra svensk side, men synes tilmed at give en naturlig forklaring paa en i slægtens besiddelse værende gammel optegnelse af følgende indhold.

De paa denne stamtavle værende oplysninger stemmer ganske overens med Reinholds optegnelser, saaledes særligt oplysningerne om familien Kleen. Kristina Börstelias fødselsaar, hendes tilføjelse af Reinholds dødsdag, hvorimod de ikke stemmer med amiralens oplysninger, og det maa derfor hævdes, at disse optegnelser stammer fra en optegnelse af Jakob Tersmeden, hvortil hans og hans hustrus dødsaar *senere* er føjet. Optegnelsen der nu kun foreligger i en afskrift fra c 1800 er muligvis oprindelig sket i forbindelse med amiralens i det følgende nævnte forespørgsel i 1735. Han spurgte da faderen nævnte Jakob Tersmeden ud om slægtens oprindelse, men faderen vidste ikke besked om farfaderens afstamning, saaledes som det fremgaar af hans søn amiralens egne ord fra 1795:

I min ungdom [1735] hørde jag av min fader, det han ej heller ägde kännedom om dess farfaders födelse ort, utan i anledning av det namn han fört vid dess inkomst i Sverige, trodde honom vara från Skottland eller Irland.

Her blander amiralen som sædvanlig vistnok et par forskellige ting sammen. At Jakob af navneformer som zur Schmidten og lignende skulde slutte til skotsk eller irsk afstamning er næppe rimeligt. han har langt snarere fortalt, at forvalteren paa Malingsbo *Kristian Robsalm*, hvis son i 1666 blev gift med Hermans ældste datter, var fra Skotland, og dette har saa i amiralens bevidsthed forskudt sig til ovennævnte beretning. Men meddelelsen, at han ikke kendte farfaderens hjemsted lyder rimelig nok, idet farfaderens far døde, da farfaderen kun var 15 aar gl., og den eneste meddelelse som findes i ovenstaaende, og som gaar ud over faderens optegnelser, heri medregnet moderens *Kristina Börstlias* tilføjelse om faderens død i 1698 samt de naturligt fra Jakob selv stammende oplysninger om farmoderen Katrine Kleens død kort efter faderen, dog galt opgivet 1698 for 1699, og om hans giftemaal med Elisabeth Gangia og hendes fødsel, er ordene:

·denn fader dog 1648·.

Denne meddelelse kan derfor først være tilkommet senere end 1735 og snarest samtidigt med oplysningerne om Jakobs og Elisabeths dødsaar 1752 og 1753, altsaa *efter* sidstnævnte aar. De nævnte ord maa som de staar i teksten angaa Herman Tersmeden, men ham kan de ikke gælde, idet hans far, som det vil fremgaa af det følgende, døde 1625. Men hvis den mand, der har udvidet den her droftede optegnelse, har faaet oplyst, at der døde en Tersmeden som forvalter af Larsbo i 1648, var det jo kun naturligt, at han opfattede denne forgænger af Herman som sidstnævntes far, og indtil positive oplysninger om noget andet foreligger, vil jeg derfor betragte denne oplysning som et vidnesbyrd om, at en *broder* til Herman *døde* paa Larsbo i 1648.

Ifølge Reinholds et par gange i det foregaaende nævnte optegnelser havde Herman ialt 4 sønner og 7 dotre. Af dem er allerede omtalt: *Katrine* vist født maj 1648 og gift 1666, *Magdalene* født ⁶ 1650, død ⁷ 1651, *Elisabet* hjemme 1673, gift c 1674 og død 1675, *Reinhold* født ¹⁵ 1655, *Peter* født c/1 1657, *Maria* og *Kristina* begge hjemme i 1673 og begge gift i Söderbärke ¹⁹ s 1680, ialt 2 sønner og 5 dotre. Der mangler altsaa 2 sønner og 2 dotre. Sammenholdes de kendte børns navne med bedsteforældrenes, taler sandsynligheden for, at der før Katrine har været 2 dotre, muligvis et tvillingpar, opkaldt efter bedstemødrene *Gertrud* og *Magdalene*, samt en søn, opkaldt efter farfaderen, *Thomas*, idet de 2 kendte sønner har navn efter henholdsvis farfars far og morfar. Den 4de søn er rimeligvis ligesom

datteren *Elisabet*, fra tiden mellem Magdalenes og Reinholds fødsler, og har vel været opkaldt, enten efter morfaderen *Peter* eller efter moderens stiftar *Nicolaus*. Disse 4 børn er utvivlsomt alle døde som smaa, saaledes at man kan opstille følgende genealogi over slægtens ældste led i Sverige.

Table I.

..... *tor Smede*, død 1648 i Söderbärke, forvalter paa Larsbo i Söderbärke. Hans enke gift 2) c 1649 i Söderbärke *Henrich Helbec* født $2\frac{6}{6}$ 1623 i Slesvig-Holsten, død $10\frac{6}{6}$ 1652 i Söderbärke, forvalter paa Larsbo. Enken hed maaske *Anniké* og var isaafald født paa Västerbyhytten i Söderbärke, samt begravedes fra Klockarbo sammesteds 1675 $4\frac{7}{7}$, dog er der her maaske tale om en datter født c 3 1645. Isidstefald er det datteren som er født paa Västerbyhytten, og saa maa enken være død mellem 1667 og 1673.

Table II.

Herman tor Smede, højtysk *zur Schmiede*, svensk *Tersmeden* født c 1610, død $1\frac{11}{11}$ 1667 i Söderbärke, ansat paa Ölösa c 1636, sammen med Jakob Piet arrendator af dette værk $12\frac{4}{4}$ 1640 til værkets nedlæggelse c 1648, vistnok nogle aar ved Skultuna messingværk, derefter forpagter af Larsbo bruk, vist fra juni 1652, Gift 1644 i Skultuna(?) *Katrine Kleen* født $1\frac{3}{3}$ 1623 i Liège, død 1699, begr. $8\frac{10}{10}$ i Söderbärke, datter af mineralogen *Peter Kleen* død c 1627 i Skultuna, og *Gertrud Rougland*, gift 2) c 1628 *Nicolaus Nothman* forvalter af Skultuna; kom c 1626 til Sverige, og boede efter mandens død 1667 paa Klockarbo i Söderbärke.

4 sønner og 7 døtre, af hvilka 2 sønner og 4 døtre overlevede faderen.

1—3 Vistnok en søn *Thomas* og døtrene *Gertrud* og *Magdalene*, de sidste maaske' tvillinger, fødte 1645—47 i Gryt, og døde smaa.

4 *Katrine tor Smede* født c $1\frac{5}{5}$ 1648(?) i Gryt, død 1697 begr. $30\frac{5}{5}$ i Söderbärke. Med broderen Reinhold opdraget hos farbroderen *Thomas tor Smede* i Hillerød i Danmark 1663—1666. Gift 1666 i Söderbärke *Jakob Robsahm* født c 1646 i Söderbärke, død 1716 i Karlskoga, søn af *Kristian Robsahm* (født c 1615 i Skotland, begr. 1685 $31\frac{5}{5}$ i Söderbärke) og *Katharina Bertelt* (født c $1\frac{3}{3}$ 1624 i Tyskland, begr. 1694 $11\frac{3}{3}$ i Söderbärke), forvalter paa Nyhytten eller

Björshöytten i Norrbärke sogn fra c 1666 til efter 1679, af Malingsbo bruk i Söderbärke sogn før 1681 til efter 1697. Senere gengift og ejer af Bofors bruk i Karlskoga i Värmland. Med Katrine Tersmeden 11 sønner og 3 døtre.¹

- 5 *Magdalene Torsmede*, født ⁶/₂ 1650 i Skultuna(?), taget i pleje hos onklen Henrik Helbec paa Larsbo i Söderbärke, hos hvem hun døde ⁷/₇ 1651. 1 aar og 18 uger gl.
- 6 En søn vistnok kaldet *Peter* eller *Nicolaus* født c. 1651 og død lille.
- 7 *Elisabet Torsmede* født c. 1653. død 1675 paa Jönsarbo i Heds sogn, hjemme hos moderen i 1673, gift c 1674 i Söderbärke med *Frederik Angerstein* født c. 1642 paa Turbo i Hedemora sogn, død 1675 som ejer af Jönsarbo, søn af den 1639 til Sverige indkaldte *Anders (von) Angerstein*, født ⁷/₁₀ 1614 i Bennikenstein i hertugdømmet Halberstadt, død ¹²/₉ 1659 paa Turbo, gift 2) c 1640 vist paa Turbo *Anna Katrine Dorns* født c 1617 vist paa Turbo, død ²/₃ 1675 paa Turbo.² Ingen børn.
- 8 *Reinhold Tersmeden* født ¹⁵/₇ 1655 på Larsbo, se tavle III.
- 9 *Peter Tersmeden* født c. 1657 i Söderbärke, begr. 1695 ¹⁶/₆ i Söderbärke, 38 aar 27 uger og 4 dage gammel, forvalter paa Västerbyhytten i Söderbärke. Ugift.
- 10 *Marie Tersmeden*, vistnok tvilling, født c 1659 i Söderbärke. hjemme 1673, gift 1) ¹⁹/₈ 1680 i Söderbärke *Førgen Kort* bruksskriver paa Hällsjöhytten i Norrbärke sogn, død 1692 i Norrbärke, og maaske gift 2) c 1693 med dennes eftermand paa Hällsjö *Isak Lund*. Med Kort vistnok 4 børn: *Kristoffer* døbt 1681 i Söderbärke, *Herman* døbt 1684 ⁸/₆ i Norrbärke, *Katrine* nævnt i husförhörslängder og *Førgen* døbt 1689 ¹⁶/₈ i Norrbärke.
- 11 *Kristina Tersmeden* vistnok tvilling født c 1659, ellers født c 1661 i Söderbärke, hjemme 1673, gift samme dag som søsteren Marie ¹⁹/₈ 1680 i Söderbärke med *Mathias Hammarbeck*, der maaske er fra Högbo bruk i Högbo sogn, Gäfleborgs län.

¹ ÖRNBERG anfører s. 396: 13 sønner og 3 døtre, men af disse beror nr 4 afgjort og nr 5 vistnok paa et par misforstaaelser. I kirkebøger og husförhörslängder kan kun paavises 14: af disse er de 6 ældste døbt i Norrbärke, de 7 yngste i Söderbärke, mens daab for nr 7, der nævnes i husförhörslängd for Söderbärke og nr 11, der paa samme maade nævnes i husförhörslängd for Söderbärke ikke er indført.

² Se LEJONHUFVUD: Ny svensk släktbok (1906) side 86 og ALF GRABE: Upp-täckten av stållets kritiska punkter i »En Bergsbok till Carl Sahlin» side 268.

Table III.

Reinhold Tersmeden født $^{25}/_7$ 1655 i Söderbärke, død $^{23}/_8$ 1698, begr. $^{2}/_{10}$ i Söderbärke 43 aar 5 uger gl., opdraget hos farbroderen Thomas tor Smede i Hillerød i Danmark 1663—1666, efter sine egne optegnelser »fattig och faderlös» i 1667, 1674 forvalter paa Gisslarbo hammer for senere raadmand Jöns Person i Köping, paa hans vegne tillige participant i Skinskatteberg, Baggå og Liksjö i Söderbärke 1675. Jöns Person døde 1676; enken Anna Schrymsieur ægtede Hercules Strang, og som enke efter ham udtalte hun c. 1700 følgende meget anerkendende ord:

— — — och salig Reinholdt Tersmeden, de tänkte ärliga och gjorde sina räkningar riktiga, derfor har Gud hjälpt dem till stor heder och rikedomar.¹

1676 forvalter paa Norrhammer i Heds sogn, nu V. Skedvi, for købmand Robert Petré. Fra $^{1}/_1$ 1679 med Lars Dahl for fru Elisabeth Funck arrendator af Larsbo bruk i Söderbärke, 1682 omtrent fra midsommertid at regne alene arrendator af, ogsaa kaldet inspektor for Larsbo bruk. 1693 tillige arrendator af Hedhammer med flere, og var da en meget velhavende mand. Ved datteren Elisabeths begravelse i 1695 gav han saaledes sort klæde til kirken og til de fattige »1 tunna 4 fjärdinger spannmål».

Og ved hans egen og datteren Helenes begravelse i 1698 hedder det under henholdsvis begravelse og testamentpenge:

1698] oktober 2: Reinhold Tersmeden på Larsbobruk, en gång gifft, en förnähm och mycket from man, 43 år 5 wickor.

1698] oktober 2: Reinhold Tersmedens dotter allenast 10 wickor och en half.

1698] oktober 2: Reinhold Tersmeden på Larsbo: 300 daler *kopparmynt* i testamente till kirkian 2 stycken *silfver* liuusstakar och till de fattige 50 daler *kopparmynt*.

Begravelsen har sikkert været meget fornem, ti skønt Helene døde den 24 juli og faderen den 23 august, saa fandt begravelsen først sted den 2 oktober, rimeligvis fordi det Tersmeden-ske gravkapel netop blev indrettet i den mellemliggende tid.

Gift $^{1}/_6$ 1682 i Bro med *Kristina Börstelia* født $^{10}/_{11}$ 1663 i Stockholm, død $^{4}/_8$ 1719 i Västerås, men ikke begravet der, datter af *Lauritz Jakobsson*(?) *Börstelius* (som 1668 blev præst i Sångå og Skå paa Svartsjölandet, død i Sångå 1672), gift før 1662 *Regina*

¹ L. L. LORICHS: »Ur ett gammalt arkiv» s. 33 — efter CARLBORG: »Kohlswa järnverk» s. 44.

Christina Elhfas, gift 2) 1673 med häradshövding Peder Larsson Höök, ejer af Kolsva bruk i Bro ^{11, 11} 1675, 1687 adlet Gyllenhöök. Kristina Börstelia ægtede 2) ³, 1700 i Söderbärke *Jonas Folkern Larsson* født ¹², 1661 i Stora Tuna, død ^{14, 4} 1727 i Ludvika, son af præsten magister *Lauritz Jonsson Folkern* og *Anna Salberg*, inspektør hos grev Rutger von Ascheberg paa Sövdeborg, landssekretare 1699—1700, overtog Kolsva ¹, 1700. Arrenderade Ludvika bruk 1711, købte fundrettighederne i Silvberg 1711, vice lagmand i Stora Kopparbergs län, ordinarie i Närke 1711, lagmand i Västmanland og Stora Kopparbergs län 1712, landshövding i Stora Kopparberg 1713, tillige i Västmanland 1716, tog afsked af statstjenesten 1720, ejer af Ludvika bruk med Väster Silvberg 1726, tillige ejer af Lissjö ved Skultuna. — 1711 med 5 af stifbornene adlet *Cedercreutz*, 1719 friherre.

Med Tersmeden 13 born:

- 1 *Jakob Tersmeden* født ²⁴, 1683 paa Kolsva bruk i Bro sogn, ikke adlet *Cedercreutz* i 1711, men ^{22, 11} 1751 med navnet *Tersmeden* og stamfader for den adelige slægt Tersmeden.
- 2 *Herman Tersmeden* født ³, 1684, døbt ⁶, i Söderbärke, 1711 adlet, friherre og greve *Cedercreutz*.
- 3 *Regina Katrine Tersmeden* født ¹, 1686 maaske paa Kolsva i Bro, da hendes daab ikke er anført i Söderbärke kirkebog, død 1724, gift kamrerer *Anders Berk* født ²⁰, 1662, død 1734.
- 4 *Thomas Tersmeden* født ^{4, 10} 1687, døbt ^{9, 10} i Söderbärke, ejer af Kolsva efter moderens død 1719, død ^{14, 5} 1721. Gift 1716 *Johanne Margrethe Djurclou* født ^{16, 3} 1683, død ^{6, 7} 1765, datter oberst *Niels Djurclou* og *Elisabeth Morgenstjerne*. 4 dotre.
- 5 *Maria Tersmeden*, tvilling, født ¹⁵, 1688, døbt og død samme dag.
- 6 *Magdalene Tersmeden*, tvilling, født ¹⁵, 1688, døbt samme dag i Söderbärke, død c ^{13, 10}, 29 dage gl.
- 7 *Margrethe Tersmeden* født ^{11, 5} 1690, døbt ^{16, 5} i Söderbärke, 1711 adlet, friherreinde *Cedercreutz*. 2 gange gift.
- 8 *Reinhold Tersmeden* født ^{3, 9} 1691, døbt ^{6, 9} i Söderbärke, 1711 adlet, friherre *Cedercreutz*.
- 9 *Kristina Tersmeden* født ^{16, 12} 1698, døbt ^{18, 12} i Söderbärke, død 1759. Gift 1) ^{26, 5} 1708 kancelliraad *Daniel Plaan* født 1672, død ^{9, 3} 1731. 2) 1733 öfverltnt. *Vilhelm Nisbeth* født 1681, død ^{1, 9} 1767.

- 10 *Elisabeth Tersmeden* födt $\frac{1}{12}$ 1694, döbt $\frac{7}{12}$ i Söderbärke, död c $\frac{19}{12}$ 1694, begravet $\frac{29}{12}$ sammesteds, i aar II maaneder og 18 dage gl.
- 11 *Anna Marie Tersmeden* födt $\frac{11}{3}$ 1695, döbt $\frac{19}{3}$ i Söderbärke. 1711 adlet, friherreinde *Cedercreutz*. Gift I gang.
- 12 *Beate Tersmeden* födt $\frac{9}{12}$ 1696, döbt $\frac{13}{12}$ i Söderbärke, 1711 adlet, friherreinde *Cedercreutz*, död $\frac{6}{8}$ 1713, ugift.
- 13 *Helene Tersmeden* födt $\frac{18}{3}$ 1698, döbt $\frac{19}{3}$ i Söderbärke, död $\frac{24}{7}$ 1698 sstds. 10 $\frac{1}{2}$ uge gammel, begravet sammen med faderen $\frac{2}{10}$ i Söderbärke.

Om slægtens senere skæbne henvises til stamtavlerne Tersmeden og Cedercreutz hos Anrep, samt det af major Petrus Tersmeden i 1922 udgivne lystryk over ätten Tersmeden i Sverige.

II

Hvorledes sammenknytningen til slægten St Lary foregik.

Første gang denne afstamning nævnes er i Rehbinders Matrikel af 1794. I den foregaaende matrikel af 1782 var under adelige ätten nr 1940 opført amiralen *Carl Tersmeden*, og hans biografi anført. Men i matriklen 1794 hedder det side 241:

1940 Tersmeden. Viceamiralen Carl, är chef för 2:dra volontaire-regimentet. Efter erhållen pålitelig underrättelse om denna ätts ålder och ursprung, har jag trott mig härstädes winna tillfälle, at lämna en fullständigare beskrifning, än den, hwilken framlidne herr canzlrådet och rid-daren von Stjernman, och äfvenledes jag til förene gifwit:

Tersmedenske ätten härleder sig ifrån Frankrike, och anser til sin stamfader herr Guillaume de Saint Laris af huset de Terme, som satte sig neder i Never i Bourgogne. Denne har varit född och upfostrad i den protestantiska läran, intil des den grutweliga förföljelsen öfvergeck Huguenotterna, hwilken kom i fuld utöfning under Carl IX och Catharina Medicis regering år 1572, då det förskräckelige blodbadet, Parisiska brölloppet kalladt, anställes, hwars grymhet sträckte sig til alla orter, där någon Huguenotte ännu vistades. Herr Guillaume, gift med Lovise de Briquemaut, nödgades fördenskull med sin hustru söka en säkrare ort; i hwilken afsigt de också flygtade ifrån Nevers til Fri-

bourg, och undweko därmed den dem förestående faran, innan dödsbudet hunnit framkomma. Han tilbragte wäl härstädes någon tid; men som han också på denna ort började förspörja någon osäkerhet, så wäl utaf regeringen, som sine anhöriges trolöshet, af hwilka de fleste woro catholiquer; så måste han med förenämnde sin fru för andra gången taga til flykten, då han begaf sig til Graubunt i Schweiz, där han satte sig neder i das Hoge Gericht Betton, och des loos Jungschmitter, hwarest han lefde okänd, sedan han bårlagt namnet Guillaume (sic!), och i det stället kallat sig Zeerschmitten.

Efter et længere stykke om de mere berönte medlemmer af slægten St Lary de Termes hedder det herefter:

Denne Guillaume eller Zeerschmitten lefde sedermera i fattigdom, och upfödde en sin son, wid namn Renaud, uti bergswetenskapen, men isynnerhet mässingstilwerkningen. Renaud blef gift med Maria von Tegenburg, hwilken lämnade honom flere barn, hwaribland sonen Herman, som förskaffat sig fadrens insigter, blef af högstsälig konung Gustaf Adolph införskrifwen til Swerige, och anlade härstädes det första mäsingsbruk.

Med sin hustru Catharina von Klein, blef han farfader til framlidne bergsrådet Jacob Reinholdsson Tersmeden, som 1751 d. 22 nov. wid konung Adolph Fredrics kröning uphöjdes i adeligt stånd och wärdighet, samt farfars far til vice amiralen och commendeuren Carl Jacobsson Tersmeden . . .

At disse oplysninger, omend ad omveje, stammer fra amiralen, wil fremgaa af følgende gengivelse af amiralens i 1795 nedskrevne slægtsoptegnelser, der, da amiralen var födt ^{23/4}, 1715 paa Larsbo, er skrevet i hans alders c 80 aar, c 2 aar för han dode ^{22/12}, 1797.

TERSMEDISKA SLÄKTREGISTRET,

samlat från 1502, då dess första upprinnelse blivt känt och fortsatt till 1795 års slut

av

Carl Tersmeden,

viceamiral och kommandör av kongl. svärds orden.

Att giva min läsare liten kännedom, vad som föranlät mig till detta släktregisters sammanskrivande, får jag först nämna, det jag 1735 under mitt vistande i Haag träffade logera tillsammans med en ung kapten av Saliska Schweizer regementet uti holländsk sold wid namn von Dersmeden och vi lierade inom en månad sådan vänskap, att

vi gjorde ett ekipage tillsammans. Bruket här lika som i Tyskland att hos främmande kavaljerer lägga artikeln von för ens namn, blev även mitt öde, varigenom von Dersmedens och von Tersmedens namn ofta bortblandades och i societeten åstadkom löjliga händelser, så att de mesta husen trodde vi voro av en och samma familj, ehuru genom någon händelse att ena grenen utspritt i Sverige, och den andra i Schweiz, emedan endast initialbokstäverna D. och T. differerade.

Detta gjorde von Dersmeden uppmärksam och började tro möjligheten härav, frågade mig, huru långt tillbaka jag kände min familjs upprinnelse? Jag lämnade honom, vad jag visste och i min ungdom hört, att min farfaderns fader, som först flyttat till Sverige hetat Herman Zeerschmittens gift med en Catharina Clein, och han sedermera ändrat sitt namn, kallat sig Tersmeden; men om hans härkomst hade jag ingen kunskap. — Då ha våra vänner rätt, som souponerat oss vara av en och samma familj, svarade han, jag skall i morgon med posten låta hämta min genealogi från Breda, där min garnison är, och därav få den glädjen visa Eder, det vi härstamma från en och samma rot, ty min farfaderns fader hette äfven Zeerschmittens och jag vill påminna mig, att vår farfaderns farfader hade 2 söner, så att det ofelbart måste vara samma familj. — Vi bemötte då varandra som släktingar och i nästa vecka fick han sin genealogi, vilken blev vårt morgonstudium flere dagar, och varav jag fick taga en avskrift; dock dess vidlyfthet uti en lysande biografi över den ännu i Frankrike florerande grenen av samma rot, varifrån vår härkomst utspriddes, var mig allt för vidlyftig, då jag ej satte någon vanité däruti att räkna släktskap med höga anor, tog därför endast avskrift av den mindre lyckliga grenen, varifrån vi härstammade och lämnade allt det övriga av duc, pairs och marechaux de France, varpå von Dersmeden satte mycket värde.

Följande avskrift ifrån 1552 var för mig tillräcklig, ehuru hans genealogi briljerade ifrån 1502 med stora män.¹

Renaud St. Laris de Termes, lieutenant general och guvernör i Bourgundien, hade med dess fru Marie Louise Bellemont 2:ne söner, då han 1554 avled och lämnade sin änkefru på Terme, deras stamgods vid Nevers.

Louis St. Laris, äldste son, var redan 2 år före modrens död brigadier och hade uti Orleans gjort ett stort och rikt gifte.

Guillaume St. Laris gick ej i tjänst, utan blev som herre av godset hos sin moder, född 1547. Då han 1567 gjorde en utrikes resa genom Schweiz, Böhmen, till Italien och på återkomsten uti Friburg blev dödligen kär uti en ung skön flicka av adligt hus vid namn Briquemont, men till hans olycka var hon av protestantiska läran, så att föräldrarna ej ville lämna tillstånd till deras förening, utan [han] måste med oförrättade ärenden resa till sitt.

Hemkommen dör hans moder några dagar efter. Hans häftiga kärlek bragte honom till den desperation, att han strax efter modrens död återreser till Friburg och där efter kort vistande övergår till den protestantiska lärans bekännelse, varigenom han 1569 fick sin önskan fullbordad

¹ Se det följande.

och blev gift med Louise de Briquemont, som nyss fyllt 17 år, och reste till hans stora egendom i Bourgundien. Hans kärlek och hennes charm stämde överens, så att de till hans mera säkerhet avtalte, att aldrig någon skulle få veta, det han changerat religion, och ehuru övertygad om preferencen av den reformerta, såg han sig par politique oblikerad att utvärtes bevista den katolska religion, varuti han var född.

1570 i maj fick detta unga paret en dotter, som uti katolska kyrkan kristnades med namn Louise. Han har förmodligen ej i alla fall så kunnat cachera sin övergång till reformerta läran, att icke dess sluga biktfader drog någon soupçon, det Guillaume av sin frus lära vore smittad.

När nu huguenottförföljelse i Frankrike under Carl d. IX och Catarina de Medicis började 1571 utbryta och sträckte sig till alla av den läran, såg han sig nödsakad avsända sin unga fru till sina föräldrar i Friburg med dess lilla späda dotter och trodde, det han själv med sin föreställning att vara äkta katolik kunna så länge soutinera sig, till dess han fick förvandla sina mobilier i kontant att då resa till sin unga fru; men följande året, då religionsraseriet utbrast till den gruvlighet, som Parisiska bröllopet utmärkte, och prästernas outsläckliga hat mot huguenotterna ej skonade någon, som misstänkt vara av denna lära smittad, såg Guillaume St. Laris sig nödtvungen att förklädd och helt ensam med några 100:de louisdorer han samlat i all tysthet flykta utur riket, och av dess hätska biktfader samt broder så förföljd, att då han äntligen undankommit till Friburg hos sin hustru och svärföräldrar, hade hans religions förföljare där sådana anstalter, att han ofelbart blivit gripen, så framt hans svärfader ej redan fått underrättelse om detta försåt, och varigenom Guillaume under ny förklädnad och genom svärfadrens försorg lyckligt undankom till Graubunderland och distriktet Jounschmitter, där Briquemont hade nära släktingar vid namn Zeerschmitten, vilket namn St. Laris antagit, och levde där incognito.

1571 i december föll hans fru i barnsäng och fick en son, Renaud kallad, och hade från sin man ständiga underrättelser; men han vågade ej återkomma till Friburg, dock resolverade frun att följande året flytta till sin man med sina bägge späda barn och av hennes föräldrar där soutinerade uppfostrades barnen uti protestantiska läran med all möjlig soin. Födde av vackra och hederliga föräldrar fingo de all den education, som skulle med framtiden visa deras börd.

Dottren Louise uppväxte som en ortens största skönhet, och dess lyckliga talanger satte henne uti allas estime.

Renaud (även satte vacker figur och kvick) applicerades att få de kunskaper uti handel, varigenom han med tiden som fattig gosse [skulle] kunna finna sin bärgning.

1580 avled Guillaume Zeerschmitten och lämnade sin unga änka med desse 2:ne barn under nog knapp utkomst, ty hennes fader avled även året förut, dock saknade hon ej en nödortfig utkomst till sin och barnens soutien, och dottren tilltog så i skönhet, att hon allmänt omtaltes.

1585 hade försynen utsett bägge desse barnens framtida lycka, då en ung handlande vid namn Togenburg från Ertzbergen uti Böhmen,

som för dess rike faders stora handelskontor uti Jounschmitter hade affärer [, anlände dit].

Han blev känd med den sköna Louise, blir dödligt kär, begär henne till hustru; men som hon nyss på 15 året, ville modren ej lämna sin unga dotter från sig; dock blevo de sins emellan i tysthet förlovade och efter flitig korrespondens återkommer Hindrich Togenburg 1587 till sin sköna, och deras giftermål fullbordades. Mågen, som kände dess svärmoders knappa villkor och tillika fattade mycken vänskap för sin nya svåger, vars framtid han trodde sig kunna genom sin fader befordra, oblikerade svärmodren låta Renaud göra sin syster sällskap. Bägge syskonens kärlek för varandra förmådde utverka modrens bifall, och de avreste till Ertzbergen. Där ankomne, med mycken glädje av Togenburgs föräldrar emottagne, togs Renaud först på kontoret, där han fick kunskap om sin patrons ägande koppar- och mässingsverk där i nejden, fattade lust till denna rörelse och blev på dess svågers tillstyrkan på dess 18 år lämnad vid Togenburgska bergverken att där inhämta desse kunskaper samt tillika kontrollera driften och tillverkningen. Detta utförde han med så mycken flit och eftertanka, att han vann sin patrons vänskap i den grad att bliva dess måg och intressent, vilket giftermål 1613 fullbordades med Maria Togenburg, och förblev vid direktion av dess svärfaders bergverk allt till dess död 1627.

Deras barn voro:

Hindrich Zeerschmitten född 1615. Det var sedermera kapten von Dersmedens stamfader, vars son sedermera gift i kanton Bern i Schweiz, där dess efterkommande ibland patricierne är i mycket anseende.

Herman Zeerschmitten född 1616. Blev hos dess fader uppfostrad vid desse bergverk att lära grundligen känna desse metallers förädlande. Systrarna Maria, född 1619, och Josepha, född 1621, gåår jag här förbi som ej hörande till vår släkts efterkommande[!].

Här har jag anfört den fullständiga underrättelse jag av von Dersmedens genealogi vår släkt rörande till deras första ursprung, och nu vill anföra de övriga orsaker, som animerat mig detta lilla arbete.

Uti kanslirådet Stjernmans svenska matrikel tros, att Tersmediska släkten härstammar från Flandern, möjligen av den orsak, att denne släkts stamfader, som först flyttade hit till Sverige, hade dess gifte från Lüttich.

Uti lagman baron Rehbinders svenska matrikels V:te del, pag. 241, har jag vid tillfälle funnit, det han väl hänleder Tersmediska ätten utur huset St. Laris de Terme, men varest han erhållit denna underrättelse är mig obekant, då den i flere delar [är] mycket skiljaktig¹ med vad jag utur kapten von Dersmedens autentiska och omständliga genealogi allt ifrån 1502 till 1730 sett och extraherat, vilket dokument i anseende till dess omständliga biografier bör äga vitsord.

I min ungdom hörde jag av min fader, det han ej heller ägde kännedom om dess farfaders födelse ort, utan i anledning av det namn

¹ Se det følgende.

han fört vid dess inkomst i Sverige, trodde honom vara från Skottland eller Irland.

Desse tre särskilta meningar blev föremålet av mitt företagande att lämna mina efterkommande en pålitligare underrättelse om vår släkts härstammande, som bör anses autentisk, då den är utdragen utur en fullständig genealogi, där dess biografi för var och en [är] redigt utförd och dessutom fylld med en artig anekdot, som tyckes upplysa orsakerna, att vår i Sverige inkomne stamfader arrenderade Larsbo bruk, som då tillhörde hans hustrus morbroder Marcus Kock, stamfader till Cronströmska ätten och år 1626 av konung Gustav Adolf införskriven till Sverige såsom myntmästare och ganska kunnig uti metallers tillverkningar och förädlingar, anlagt Skultuna mässingsbruk samt Larsbo, Malingsbo och flere järnbruk, född i Lüttich 1585, svåger till vår stammoders fader Peter Clein, varav släktskapen förmodligen bragt honom att uppdraga dess systems måg arrendet av Larsbo.

Denne anekdot har mycket bidragit, att jag sedermera genom korrespondens samlat Tersmediska släktens genealogier — — —.

I denne beretning undrer amiralen sig ganske vist over de afvigelser der er mellem hans beretning og Rehbinders, og han overspringer i modsætning til Rehbinder alle oplysninger om de fornemme Franskænd, som hørte til slægten, i det »jag ej satte någon vanité däruti», nemlig i modsætning til hans studiefælle den hollandske kaptejn Dersmeden.

Men i 1735, da han selv kun var 20 aar gammel, har sagen sikkert stillet sig anderledes for ham, og ihvertfald er det utænkeligt andet, end at han som tak for de fra hans far sendte oplysninger har sendt faderen en afskrift af de fra Dersmeden modtagne oplysninger. Det maa være en ikke synderlig god afskrift af denne meddelelse. Rehbinder i tiden omkring 1790 er kommet i besiddelse af. Dette forklarer fuldt ud afvigelserne, medens disse paa ingen maade kan faa en til at tro, at oplysningerne kan være kommet til Sverige paa nogen anden maade end netop gennem den ungdomsoplevelse amiralen havde, og som han i det foregaaende har givet en saa livlig beskrivelse af.

At den unge løjtnant Tersmeden under de forhold maatte falde kaptejn Dersmeden om halsen og anse ham som sin slægt er kun naturligt. Dersmedens oldefar *Hindrich Zeerschmitten* født 1615, havde efter hans optegnelser en broder *Herman Zeerschmitten* født 1616. Amiralens far Jakob Tersmeden fortalte sønnen, at han ikke vidste, hvor hans farfar stammede fra, men han vidste, at han hed *Herman*, var begyndt paa Ölösa bruk, og at han var blevet gift i 1644.

At betragte den svenske *Herman* som den samme som den i

1616 fødte *Herman Zeerschmitt* var en baade nærliggende og naturlig tanke, men havde amiralen, da han nedskrev sine slægts-optegnelser været noget mere opmærksom, vilde han alligevel nok have haft visse betænkeligheder. Paa stamtavlen over Zeerschmitt fandtes ingen broder *Thomas*, hos hvem Hermans søn Reinhold kunde opdrages, og da Herman har været paa Ölösa allerede c 1636, maa han efter al sandsynlighed ogsaa være født c 5 aar tidligere end Herman Zeerschmitt, hvormed muligheden for hans identitet med denne helt forsvinder.

Men den overbevisning om at have fundet det rette, som han havde haft fra 20 aars alderen, gjorde, at han ikke fik øjnene op for dette forhold, og derfor fortsatte den ovenfor gengivne indledning til slægtens historie med følgende fremstilling af den svenske stamfaderns historie.¹

VÅR STAMFADER HERMAN ZEERSCHMITTEN.

Född 1616 uti staden Hertzbergen i Böhmen av välmående föräldrar, uppföddes från yngre åren att få full kännedom av koppar- och mässingstillverkningen, som var hans faders yrke. Att häruti göra honom mera fullkomlig skickades han av dess fader år 1640 först att bese och taga kännedom av alla Böhmiska bergverk, sedermera till Sachsen att lära känna silvertillverkningen och slutligen till Lüttich att där hos den i hela Europa namnkunnige mineralogisten Peter Clein få studera under hans inseende de teoretiske delarne av alla malmarters rätta användande. Uti detta förmögna hus vann han sådan vänskap, (dess läraktighet och kännedom gjorde, att han 1643 blev måg i huset, och gick sin svärfader till handa vid dess bruksdrift.

Troligt synes att Marcus Kock genom korrespondens med dess svåger Clein fått underrättelse om dess mågs stora kunskaper och i grund härav givit drottning Kristina anledning att införskriva Zeerschmitt till Svenska bergverkens och metallers förbättrande, varunder morbrodern haft eget intresse få employera en systemmåg vid någotdera av dess här anlagde bergverk; men med vad villkor visste ej den förutnämnde genealogi, men nämner endast, det han som förmögen år 1644 med dess unga fru Catharina Clein inflyttade till Sverige.

Det första prov han av dess kunskaper här avlade, har jag hört min fader säga, skedde vid Ölösa järnbruks förbättrande, som tillhörde greve Torstenon. Sedermera blev han av dess frus morbroder anlitad att förbättra Skultuna mässingsbruks tillverkning. Där han av någon händelse ändrade sitt namn och kallade sig Tersmeden.

Från Skultuna övertalte Marcus Kock honom emottaga Larsbo bruks arrende, och under dess vistande där anlade han för egen räk-

¹ Dette stykke følger i hans fremstilling umiddelbart efter det ovenfor gengivne afsnit.

ning Kolsva bruk på Hedströmmen, och avled 1667 på Larsbo, där han lämnade sin hederliga änka med fyra barn, och vår stammoder blev likafullt kvarboende, till Kolsva var fullbyggt, då hon 1681 ditflyttade, och Larsbo-arrendet uppdrogs hennes äldsta son, som hade den glädjen fågna sig av dess hulda moder allt till 1698, då hon på Kolsva avled.

Mens det første stykke synes bygget paa en nogenlunde sammenhængende beretning, saa er det her gengivne afsnit i hovedsagen amiralens ikke synderligt gode følgeslutninger af det foreliggende stof.

Af Reinholds optegnelser fremgaar, at Peter Kleen døde i Sverige, da datteren var 4 aar gammel, altsaa c 1627. Hermans rejse til Böhmen, Saxen og Liége i 1640 og det der stedfindende giftemaal er altsaa fuldkommen frit opdigtet. Indflytningsaaet 1644 er ogsaa opfundet, det er bryllupsaaet her gaar igen.

At Herman begyndte paa Ölösa, som amiralen siger, at hans far havde fortalt ham, er rigtigt, men han er sikkert begyndt der som skriverdreng uden særlige kundskaber, hverken angaaende messing- eller jærntilvirkning. Hvad han har endt med at kunne, har han lært paa værkerne i Sverige.

Det er sandsynligt, at oplysningen om hans ophold i Skultuna er rigtig, maaske ogsaa, at han arrenderede Larsbo af Marcus Kock, men hele resten er fri fantasi. Han efterlod sig ikke 4 børn, men 6, hans mor døde ikke i 1698 paa Kolsva, men i 1699 paa Klockarbo under Larsbo, og efterretningen om, at han anlagde Kolsva, er uden nogen forbindelse med virkeligheden.

Dette værks historie foreligger nemlig klart oplyst gennem den af Kolsvas nuværende ejer brugsågere Kristoffer Huldts ved H. Carlborg i 1924 udgivne »Kohlsva Järnverk», og det fremgaar af denne bog, at der meget tidligt har været drevet jærntilvirkning i Kolsva, men at den gamle hammerplads var øde i 1640. I 1641 opnaaede Olof Michelson Hising imidlertid tilladelse til at opføre en ny hammer, der efter hans død blev drevet først af en søn, saa af en svigersøn, der i 1675 solgte den til:

Peder Larsson Höök, 1687 adlet *Gyllenhök*, født 1643, død 1706 paa Kolsva i Bro, søn af kronobefallningsmand i Olands härad, senere borgmester i Östhammar *Lars Andersson Höök*, broder til Raphael de Geers hustru Elisabeth Höök, c 1661 bokhållare og kamrerare hos grevinde Ebba Brahe, der 1652 havde overtaget en væsentlig del af Louis de Geers ejendomme, og som døde 1674, hvorefter Höök i 1675 købte Kolsva for 15000

daler kopparmynt, 1682 blev hädshövding i Norrbo, Norbergs og Skinnskattebergs herreder, og 1685 af kronen tilbyttede sig Ängelsbergs hammer 1685.

Han var bekendt for de gode jagtmiddage han gav Carl XI, saaledes ²⁶/₃ 1687, ²⁰/₂ 1688, og ²⁶/₂ 1691, hvilket næppe var uden forbindelse med hans adling i 1687. Fik ²⁶/₁₁ 1692 tilladelse til at anlægge endnu en hammer ved Kolsva, den var færdig 1694.

Gift c 1673 *Regina Kristina Elbfas*, der 1) før 1662 var gift med præsten *Lars Jakobsson* (:) *Börstel* (*Laurentius Börstelius*). Han formodes født i Roslagen, synes ikke immatrikuleret ved Uppsala universitet, i 1663 bosat i Stockholm, formodenlig som lærer, 1668 fuldmagt paa Sångå og Skå pastorater paa Svartsjölandet, død der 1672. Med Gyllenhöök fik hun sønnen *Anders* i 1674 og af ægteskabet med Börstel bragte hun ham børnene:

Jakob Börstel, vel ogsaa født i Stockholm, forvalter Kolsva 1688, fik rejsepas for at undersøge nordlandske mineralforekomster ²/₄ 1701, og vistnok identisk med bruksforvalteren af samme navn i Stabäck i Norbergs bergslag 1724.

Kristina Börstel, født 1663 i Stockholm, død ⁴/₈ 1719 i Västerås. Gift 1) ²/₆ 1682 i Bro *Reinhold Tersmeden* født ¹³/₇ 1655 i Söderbärke. død ²³/₈ 1698 sammesteds, forvalter af Larsbo 1679. Gift 2) ²/₁ 1700 i Söderbärke *Jonas Folkern Larsson* født ¹²/₃ 1661 i Stora Tuna, død ¹⁴/₄ 1727 i Ludvika, 1711 adlet *Cedercreutz*, friherre 1719.

Hendes ældste søn *Jakob* fødtes ²⁴/₂ 1683 paa Kolsva og hun og hendes 2den mand overtog Kolsva ¹/₁ 1700, som efter hendes død i 1719 overlodes til sønnen *Thomas Tersmeden*.

Naar man ser, at disse kendsgerninger i amiralens gengivelse kan blive til, at Herman Tersmeden anlagde Kolsva (før sin død 1667), at den først blev færdigt 1681, hvorefter hans enke flyttede did. og døde i 1698. skønt hun lige til sin død i 1699 blev i Söderbärke, ja saa er man ikke paa forhaand synderlig tilbøjelig til at tillægge amiralens oplysninger om endnu ældre slægted synderlig værdi.

Men da det paa den anden side naturligvis ikke godt kan tænkes, at han skulde have digtet det hele, saa staaer det spørgsmaal tilbage, om det af beretningen er muligt at udskille en kærne, som kan vises at være rigtig, eller i det mindste have en vis sandsynlighed for sig. For at lette overblikket, skal amiralens oplysninger først gengives i stamtavleform:

Renaud St. Lary de Termes født c. 1515, død 1554 paa stamgodset Termes¹ ved Nevers, lieutenant general og guvernør i Burgund. Gift c. 1544 *Marie Louise de Bellemont* født c. 1520, død 1567 paa Termes. 2 sønner.

- 1 *Louis St. Lary* født c. 1545 paa Termes, gift c. 1565 i Orléans, officer.
- 2 *Guillaume St. Lary* født 1547 paa Termes, død 1580 i Graubünden. Ejer af Termes, udenlands 1567, gift 1569 i Freiburg reformert *Louise de Briquemont*, født c. 1552 i Freiburg reformert. 1571 sendt til Freiburg, hvor han senere paa aaret fulgte hende, og strax efter maatte flygte til en af hendes slægtninge *Zeerschmitten* i Graubünden og Jungschmitten.
  - a *Louise St. Lary* født c. 1570 paa Termes, katolsk døbt, 1571 kaldet *Zeerschmitten*. Gift 1587 *Heinrich Togenburg* født c. 1560 i Erzgebirge, død som ejer af bjærgværker i Böhmen.
  - b *Renaud St. Lary* kaldet *Zeerschmitten* født c. 1571 i Freiburg, død 1627 i Böhmen, fulgte 1587 med svogeren til Böhmen. lærte messingtilvirkningen fra 1590. Gift 1613 *Maria Togenburg*. 4 børn.
    - 1 *Hindrich Zeerschmitten* født 1615. Stamfader til den hollandske slægt *Dersmeden* gennem en søn, gift i kanton Bern i Schweiz.
    - 2 *Herman Zeerschmitten* født 1616, oplært i messingtilvirkningen, stamfader til den svenske slægt *Ter-smeden*.
    - 3 *Maria Zeerschmitten* født 1619.
    - 4 *Josepha Zeerschmitten* født 1621.

Helt frit opfundet kan alt dette som sagt næppe være, men en af fejlene er ikke svær at opdage. Naar man ser, at Louise St. Larys broder Renaud, der blev taget i huset og opdraget af svogeren Henrik Togenburg efter at han havde ægtet søsteren 1587, og senere optaget i hans virksomhed, først 26 aar senere, i en opgiven alder af c. 42 aar, naar at ægte Henrik Togenburgs søster Maria, saa kommer man til at nære en i høj grad berettiget tvivl om, hvorvidt Maria Togenburgs mand Reinhold Zeerschmitten har noget som helst med Renaud St. Lary at gøre. Og tvivlen bliver til vished, naar man ser Reinhold Zeerschmittens burns navne.

¹ Termes ligger nord for Pyrenæerne c. 40 km vest for Middelhavet.

Var han Renaud St. Lary, maa det anses for ganske utænkeligt, at han ikke skulde have kaldet to af sine børn *Guillaume (Villum)* og *Louise*.

Sammenhængen er sikkert følgende: Stamtavlen St. Lary er maaske rigtig, blot er Guillaumes søn Renaud død som barn. Datteren Louise er maaske som anført i 1587 gift med Henrich Togenburg, og ihvertfald er det denne Henrich Togenburg som er fader til den Maria Togenburg, der 1613 ægtede den c. 1585 fødte Reinhold Zeerschmitten.

Efter navnene at dømme maa denne Reinhold være søn af en *Herman Zeerschmitten*, født c. 1555, og denne kan, som det vil fremgaa af det følgende, meget vel være uægte søn af den c. 1532 fødte *Reinhold tor Smede* i Flensborg og født under sidstnævntes rejser for han 1562 satte bo i Flensborg. Dette vilde til en vis grad kunne forklare, at den hollandske slægt har søgt sig en anden afstamning, og i den anledning »regnet ud», at Reinhold Zeerschmitten maatte være den samme som Togenburgs svoger Renaud St. Lary.

Men naturligvis kan slægtskabet med Flensborgslægten ogsaa være fjærnere, og da snarest saaledes, at den formodede Herman er søn af en ellers *ukendt Reinhold*, kødelig fætter til Reinhold tor Smede i Flensborg.

Den eneste maade, hvorved man kan faa disse spørgsmål afgjort, er naturligvis at finde oplysninger om disse personer i samtidige kilder. Men alle de undersøgelser familien Tersmeden i saa henseende har ladet anstille ved kyrkoherde Södersteen i Askersund i Czekoslovakiske arkiver og andetsteds har hidtil intet resultat givet, og det er derfor ikke mig muligt her at sige mere, end at sandsynligheden taler for, at grundlaget for de gamle genealogier maa søges i en stamtavle af omtrent følgende indhold:

Herman? Zeerschmitten født c. 1555, maaske søn af *Reinhold tor Smede* i Flensborg eller en fætter til denne af samme navn, men i øvrigt ukendt. Søn:

Reinhold Zeerschmitten født c. 1585, ansat ved de Tegenburgske bjærgværker i Erzgebirge. Gift 1613 med *Marie Tegenburg*, født c. 1588, datter af *Henrich Tegenburg*, gift 1587 *Louise St. Lary* født c. 1570 paa Termes ved Nevers i Bourgogne, datter af *Guillaume St. Lary* født 1547 paa Termes, død 1580 i Graubünden under Hugue-

notforfølgelserne. gift 1568 i Freiburg *Louise de Briquemont* født c 1552 i Freiburg. 4 børn:

- 1 *Henrich Zeerschmitten* født 1615. opkaldt efter morfar, og gennem en son. gift i kanton Bern i Schweiz. stamfader til den hollandske slægt *Dersmeden*.
- 2 *Herman Zeerschmitten* født sidst i 1616. vist opkaldt efter farfar.
- 3 *Maria Zeerschmitten* født 1619, har moderens navn. men er maaske tillige opkaldt efter farmor.
- 4 *Josepha Zeerschmitten* født 1621. er vist opkaldt efter en af moderens slægt. rimeligvis hendes stifmor.

III.

Beviser for den svenske slægts samhör med Flensborgslægten.

I forrige afsnit er det vist. at den svenske slægts stamfader Herman efter al sandsynlighed ikke er identisk med den i Erzgebirge 1616 fødte Herman Zeerschmitten. Af amiralens oplysninger fremgaar. at hans far ikke vidste, hvor farfaderen Herman var født. men den oplysning hans far Reinhold har efterladt os. at han og hans søster Katrine i aarene 1663—1666 blev opdraget hos farbroderen *Thomas* i Hillerød i Danmark kan maaske hjælpe os paa rette vej.

Desværre begynder Hillerød kirkebog ikke for 1697. men af byens skattelister fremgaar. at der har levet en mand af dette navn der i byen. at han er død c 1673, og at hans enke *Karen* 1678 havde 3 døtre boende hos sig. og at hun døde c 1679. Ad forskellig vej kan vi skaffe oplysninger om en datter *Margrethe* født c 1655. gift 1680, en søn *Reinhold* født c 1660. og en datter *Karen* født c 1662, gift c 1686 og 1703. Men disse oplysninger kan væsenligt øges. idet et ganske enestaaende tilfælde her kommer os til hjælp. 2. 10 1651 erhvervede han nemlig et kongebrev af indhold:

at vi, Thomis Thorsmede, borger och indvaaner udi vor kiøbstad Nachschouff, paa underdanigst ansøgning och begiering naadigst hafüer bevilget och tillat . . . . . at han sig udi Hillerøed liggendes for vort slot Frederichsborg maa nedersette och der falholde adskillige kram vahre . . . . .

Hillerødsholm, det senere Frederiksborg slot, kom i Frederik II's besiddelse ved mageskifte ¹/₇ 1560. og ¹⁷/₇ 1569 skriver kongen, at han agter »at lægge for vort slot Frederiksborg en købstad, som væsenlig blev beboet af hoffets betjente. Byen sorterede under lensmanden paa slottet, først 1680 udnævnes en særlig byfoged, og egenlig købstad blev byen først i 1732. Det var derfor nærmest en slags forsigtighedsforanstaltning, at Thomas tor Smede søgte kongen om lov til at nedsætte sig der som købmand; der var ikke sket ham noget, blot han havde faaet lensmandens tilladelse. Naar han imidlertid foretog et saadant skridt, som jeg kun kender tilsvarende eksempler til, naar talen er om indvandrede jøder eller folk af anden religion, og bevillingen ikke som i disse tilfælde giver ret til fri religionsudøvelse, saa maa forklaringen paa bevillingens udstedelse sikkert søges i det rent personlige forhold. at *Reinhold tor Smede*, som findes opført i lønregnskaberne 1635—57 som vinskænk paa slottet, var hans broder, og i den anledning har udvirket bevillingens udstedelse.

Men altsaa, han kom fra Nakskov. Der begynder kirkebogen 1636, og i den findes følgende børns daab: *Magdalene* 1649 ⁶/₅, *Thomas* 1650 ²⁰/₁₀ og *Bertel* 1651 ³⁰/₁₁. Ved det første barns daab træffes som fadder en *Hans tor Smede* og ved det sidste dennes anden hustru.

Hans tor Smede boede ogsaa i Nakskov, hvor han blev gift 1) ¹/₈ 1641 og 2) ²⁸/₃ 1652. Af 1ste ægteskab døbttes følgende børn: *Thomas* 1643 ⁴/₆, *Kristen* 1644 ²⁰/₁₁, *Magdalene* 1646 ¹⁸/₄, *Thomas* 1648 ¹²/₁, og af 2det: *Hans* 1654 ¹¹/₆. Da sønnen Kristen er opkaldt efter morfar maa vi regne, at faderen Hans er søn af en *Thomas tor Smede* gift *Magdalene* og disse hans formentlige forældre er, som det ses, ogsaa opkaldt i Hillerødkøbmanden Thomas tor Smedes børn, saaledes at man med ikke ringe sandsynlighed maa hævde, at Thomas tor Smede er broder til Hans tor Smede.

Men netop denne omstændighed har voldt uhyre store vanskeligheder. Ti om Flensborgslægtens 3die generation *Thomas tor Smede* (1564—1625), der ¹⁶/₅ 1591 ægtede *Magdalene Hoyer*, har vi i et af den yderst nøjagtige Flensborgrektor Olaus Henrik Mollers mange genealogiske skrifter bevaret følgende oplysning i skriftet: »Erneuertes Andenken Ehrn Thomas Attzersen», Flensborg 1778 side 58—59:

Seine kinder sind gewesen: 1 Reinhold. 2 Anna verheirathet an Paul N. secret. in Dännemark. 3 Reinhold thor Smede, der

1622 noch gelebt. 4 Gesa. 5 Maria. 6 Elsabe. 7 Claus. 8 Peter. 9 Dorothea. verm. 1643 den 20 junii mit Hermann Bötticher, des Hamb. obergerichts advocat. 10 Drude. 11 Hermann. 12 Caspar. 13 Metta. 14 Magdalena. 15 Hans. 16 Claus. 17 Maria. 18 Peter und 19 Claus thor Smede.

Her er som det ses baade en Reinhold (nr. 3) en Herman (nr. 11), og en Hans (nr. 15), men ingen Thomas. Og naar man faar opgivet navnene paa 19 børn, af hvis navne det i øvrigt fremgaar, at alle som smaa dode er medregnet, saa vover man kun med største betænkelighed at tilføje et zode.

Nu er der imidlertid en omstændighed, som gør, at denne betænkelighed bliver noget mindre end den ellers vilde være, og det er oplysningen, at Reinhold lever 1622. Den første Reinhold, født 1592 maa være død lille, saa hedder det om Anne født c. 1593, »gift med Paul N. sekretær». Jeg har anstillet meget store efterforskninger for at finde ud af, hvem denne sekretær Paul er, men har endnu intet resultat naaet. Blandt sekretærene i tyske kancelli i København findes han ikke. Men selv om man ikke ved hvem han er, saa taler hendes alder dog for, at de er blevet gift for 1622, og oplysningen om nr 3 »lever 1622» kunde da tyde paa, at hele listen er fra dette aar. Hustruen Magdalena var purung, da hun blev gift i 1591, 16 eller 17 aar, og det er, naar man tager hensyn til, at hun har født et saa uhyre antal børn, ikke helt udelukket, at hun kan have faaet det sidste barn omtrent samtidigt med mandens død i 1625, hvor hun var 50 a 51 aar gammel. Oplysningen om Dorotheas giftermal i Hamburg er rigtig: den kan selvfølgelig først være tilføjet efter 1622, men Moller har en masse af sine oplysninger fra bryllupssange opbevaret i Hamburg, og der kan han ogsaa have stødt paa hende. Vielsen fandt sted i S. Katrine kirke, hvis kirkebøger endnu er bevaret, og der fik ægteparret 3 sønner og 1 datter døbt. Ved den sidstes fødsel maa Dorothea have været c 46 aar gl., altsaa temmelig højt til aars. Men evnen til barnefødsler i høj alder maa vistnok ligesom evnen til tvillingfødsler betragtes som en arvelig egenskab. Ihvertfald findes den ofte i visse familier og ikke i andre. Dette kunde følgerig sandsynliggøre, at Magdalena Hoyer fik børn i meget høj alder, men at Thomas er hendes søn fremgaar med positiv sikkerhed af følgende:

1) Opkaldelserne af hans børn, 2) broderskabet til de 3 børn, hvis levetid passer med Magdalene Hoyers børns, og 3) hvad der

i dette tilfælde slutter beviskæden, fadderlisterne i Nakskov ved Hans og Thomas tor Smedes børns daab.

Hovedparten af fadderne er naturligvis andre af byens borgere. Tillige ser man, at de gensidigt staa fadder til flere af hinandens børn, men desuden træffer man blandt de fjærnere boende:

»Bo Hansen hører»	1643	¹¹ / ₆	hos	Hans	tor	Smede.
»hr Bo Hansen»	1648	¹² / ₄	»	»	»	»
»hr Axel i Ryde»	1649	⁶ / ₅	»	Thomas	»	»
»Maren hr Boes»	»	»	»	»	»	»

Og disse kan ikke være andet end børn og svigerbørn af Thomas tor Smedes kødelige fætter *Hans Vake*, om hvem det i Mollers ovennævnte værk side 36 hedder:

Hans Vake. kaufmann in Flensburg, in dessen güther 1614 gerichtliche immission geschehen. Mit seiner ehfrau Brigitta, Boy Lauritzen tochter, (die 1635 Jacob Petersen von Nackschau ehgattin gewesen) zeugte er: Ingeborg, Catharina und Boy Vake.

Hans Vakes enke er da antagelig den *Birgitte Boesdatter* som blev begravet i Nakskov 1639 ¹⁴/₂ og deres 2 yngste børn er i alle tilfælde:

Katrine Hansdatter Vake født ⁷/₃ 1613 i Flensburg, død ¹⁹/₃ 1650 i Ryde. Gift c 1638 *Axel Hansen* født ²¹/₁₂ 1605 i Vesterborg, dod ⁴/₇ 1676 i Ryde, sognepræst i Ryde og Gurreby i Lollands Sønder herred 1637, ed aflagt ²⁰/₁₂.
Bo Hansen Vake. født c. 1615 i Flensburg, død 1650 i Sandby, imm. fra Odense skole ⁷/₃ 1638, hører Nakskov sognepræst i Sandby, Lollands Norre herred 1647, antagelig gift samme aar med *Marcu*.

Det er hermed givet, at man i Nakskov maa have Thomas tor Smedes børn for os, ti nogen anden mulighed for forbindelse med Flensborgslægten er der ikke, og man kan følgelig med sikkerhed hævde, at Thomas tor Smede foruden de hos *Moller* opførte 19 børn har haft en søn Thomas rimeligvis født efter 1622 og da sandsynligvis i faderens dødsaar 1625; dog er det ikke udelukket, at han er født lidt tidligere.

Da vi kender vielsesaaret og det 20de barns fødsel, kan man selv om mulige tvillingfødsler kan forrykke de nedenfor givne aarstal nogle enkelte aar, med ret stor nøjagtighed angive følgende fødselsaar.

- 3 *Reinhold* født c 1595, mundskænk før 1635, død kort efter 1657.
- 11 *Herman* født c 1610—11, hvilket passer godt med, at han c 1636 nævnes paa Ölösa og 1640 blev arrendator af værket.
- 12 *Caspar* født c 1612. eller 18 *Peter* født c 1621, eller 19 *Claus* født c 1623, og snarest den første, kan være den broder til Herman, som blev gift c 1645 og som dode paa Larsbo 1648.
- 15 *Hans* født c 1615, død 1660. gift 1) 1641.
- 20 *Thomas* født c 1625, død c 1673, gift c 1648.

Til jævnføring med de forholdsvis unge giftermålsaldre for de sidstnævnte kan anføres, at faderen kun var 26—27 aar gammel ved sit giftermål.

Hermed maa beviset for den svenske slægts afstamning fra Flensborgslægten siges at være endelig fort.

Men det vil da tillige ses, at mange af de i det foregaaende givne oplysninger om den svenske slægt yderligere bekræfter dette resultat. Den højtyske stavemaade: *zur Schmidten* i brevene til Louis de Geer fra aarene 1641—48 og i tingbøgerne 1659 og 1671. Den nedertyske stavemaade: *Thor Schmidten* paa ligstenen 1652, *Turschmidten* i Söderbärke kirkebog 1675 og *Torsmeden* sammesteds 1697. Svogerskabet til Henric Helbec *Holsatus*. altsaa til en i Slesvig eller Holsten født mand, og endelig for at gøre beviset fuldstændigt ogsaa fra svensk side: opkaldelserne af Reinhold Tersmedens sønner.

Efter at hans ældste søn, der fødtes i Kolsva 1683, var blevet opkaldt efter moderens farfar Jakob Borstel og tillige efter morbroderen af samme navn og fastermanden Jakob Robsahm, opkaldte han i

- 1684 barnets farfar Herman c 1611—1667,
 1687 barnets farfars far Thomas 1564—1625, og i
 1691 barnets farfars farfar Reinhold c 1532—1584.

efter hvem han selv ogsaa var opkaldt.

Det kan ikke være mere fuldstændigt eller tilfredsstillende som bevis betragtet. Og dobbelt tilfredsstillende er det, at man istedetfor den afstamning, som traditionen hidtil har tillagt slægten, kan paavise en, maaske mindre romantisk, men i virkeligheden langt interessantere afstamning. Ti de 3 slægtled, som kan paavises forud for den svenske slægts første mand, udgør Danmarks rigeste og kulturelt betydningsfuldeste borgerlige slægt i den paagældende

periode. Det var denne slægts formue, som tillod Frederik II's livlæge dr. med. Peter Sørensen eller Severinus at fortsætte sine videnskabelige studier, og bevare sit i ungdommen vundne ry som den tids berømteste læge i Europa. Det var denne slægts formue, og den med denne slægt gentagne gange besvoglede Flensborgske slægt Finckes formue, som muliggjorde det rige videnskabelige liv, som trivedes ved Københavns universitet omkring aar 1600, og endnu giver genklang, naar navne som Bartholin, Fincke, Hamsfort, Worm og flere nævnes.

Selve slægten *tor Smede* uddøde i Danmark ret hurtigt efter dens store blomstringstid i 1500aarene, og det vil derfor kun være naturligt at slutte med en kortfattet oversigt over samtlige slægts kendte medlemmer, og dette saa meget mere som en saadan overhovedet ikke foreligger.¹ Men inden dette gøres, skal her først gores rede for, hvorledes Herman Tersmeden og hans broder kom til Sverige, idet førnævnte ligsten giver os bestemt anvisning i saa henseende.

Det er kunstnernavnet, som her er vejledende. Helt tydeligt er det ganske vist ikke bevaret, men der kan dog ikke være tvivl om, at der har staaet

F. H. Hoyer fecit

og denne mand maa være den *Frederik Herman Hoyer*, der nævnes som fadder i Söderbärke 1655, og om hvem oftnævnte O. H. Mollers far Johannes Moller i sit store værk »Cimbria litterata» (København 1744) I, side 264, fortæller:

sculpture peritua Holmiæ inclaruit

altsaa »at han blev beromt i Stockholm for sin færdighed i billedhuggerkunsten», en dom, der ikke kan forekomme os uberettiget gennem det indblik i hans færdighed, som den kunstnerisk set smukke og meget personligt udførte ligsten i Söderbärke giver os.

Han var fætter til Herman Tersmeden paa Larsbo, idet han var son af staller² i Eiderstedt *Harmen Hoyer* til Hoyersworth, født c. 1564 i Oldensworth, død ¹³, 1622 i Husum. Denne

¹ Nogle udmærkede oplysninger om Thomas *tor Smede* d. ældre og børn, samt om Reinhold *tor Smede* og børn findes i et par noter i O. H. MOLLERS førnævnte »Erneuetes Andenken ehrn Thomas Attzersen», Flensborg 1778, henholdsvis side 66 og 57—59, men ellers foreligger ikke noget samlet om denne slægt.

² Stalleren var amtmand paa kongens vegne, men blev altid valgt blandt landskabets rigeste mænd. Det var i lange tider arveligt indenfor nogle faa familier i disse næsten fuldstændigt selvstyrende friske landskaber Eiderstedt og Nordstrand paa Slesvigs vestkyst.

Harmen Hoyer var son af *Caspar Hoyer*, hvem han efterfulgte i stallerembedet, og dermed broder til Thomas tor Smedes hustru Magdalene Hoyer. Farfaderen *Caspar Hoyer* var en af den tids betydeligste mænd. Han var født ²⁸/₇, 1540 i Husum, som søn af *Harmen Hoyer*, ogsaa kaldet *lange Harmen*, født 1477, død ²⁰/₁, 1540 i Husum, en af Frederik I's mest betroede mænd. hvis første hustru *Katrine*, født c. 1491 i Husum, død c. 1534 sstds. var en naturlig datter af Frederik I (1471—1533). Han ægtede hende c. 1507 og efter hendes død c. 1535 en datter af Frederik I's anden naturlige datter *Geseke* født c. 1493 i Husum, død c. 1535 i Kiel. Denne *Harmen Hoyers* anden kone *Marie Splenters* født c. 1515 i Husum, død ¹⁹/₉, 1560 i Odense, ægtede efter mandens død c. 1541 den i efterfølgende stamtavle omtalte dr. med. *Cornelius Hamsfort d. ældre*, født ²⁶/₄, 1509 i Amersfort i Holland, død ⁸/₃, 1580, begr. ³¹/₃ i Odense, og gennem hende kan den Tersmedenske slægt føre sine aner op i det gamle danske og svenske kongehus.

Sønnen *Caspar Hoyer* blev immatrikuleret i København 1557, i Wittenberg ¹⁹/₁₁, 1558, var derefter sekretær i tyske kancelli indtil han kun 23 aar gl. ægtede borgmester i Kiel *Courod Wolfsens* datter *Anna Wolf*, hvis ejendomsgaard i Angel han solgte og opførte derefter gaarden Hoyersworth i Oldensworth sogn i Eidersted 1564. Han blev staller i Eidersted ²⁸/₉, 1578, og fik adelig frihed for sit store jordegods mod at tage det til len af Kristian IV 1590. Han forfattede en beskrivelse af Eidersted og døde i Husum ¹⁹/₁₁, 1594, kun lidt over 54 aar gl.

Han stod kongehuset meget nær, og det kom hans svigerdatter *Anna Ovens* til gode. Hun var født 1584 i Koldenbüttel, og var eneste datter af den rige bonde og astronom *Hans Owens*, født c. 1560, død 1584 i Koldenbüttel, og *Wencke, Jakob Hunnens* datter, født c. 1567, død 1587 i Koldenbüttel. Hun ægtede ¹⁵/₄, 1599 ovennævnte staller *Herman Hoyer*, og bragte ham en meget stor medgift, c. 100 000 mark. Hun var fra barndommen meget sværmerisk anlagt og udgav allerede i 1617 nogle meget følelsesfulde religiøse digte, dog uden navn. Efter mandens død i 1622 blev hun grebet af en da raadende sværmerisk bevægelse, gav dennes ledere ophold paa Hoyersworth, og flyttede i 1624 til Husum for at være bevægelsen nærmere. Hun kom til at nære et saa fanatisk had til de daværende lutherske præster, hvem hun ikke havde hadord nok overfor, at det utvivlsomt var gaaet hende meget slet, om ikke kongen havde holdt haanden over hende. Men hendes

stilling blev alligevel i længden uholdbar, 1632 solgte hun sine ejendomme i Eidersted, som blev overtaget af Frederik II's datter enkehertuginde af Holsten-Gottorp Augusta (1580-1639) der døde i Husum. Med hendes anbefaling henvendte Anna Ovena sig til enkedronning Maria Eleonora (1599-1655) av Sverige, hvis afdøde mand Gustaf Adolph (1594-1632) var søstersøn af hertuginde Augustas mand hertug Johan Adolf (1575-1616) af Holsten-Gottorp.

Hun blev vel modtaget, fik først anvist bolig i Västervik, og derefter 1633 eller 1634 en mindre ejendom i Sittvik¹ »in tractum Laagardensem Holmiæ vicinum», det vil sige paa Ladugårdlandet i den østre del af det nuværende Stockholm. Der døde hun i sit 72de aar ^{27/11} 1655, til det sidste ivrig i pen og mund. Hendes ældste datter *Anna*, født c. 1600, blev i Eidersted, hvor hun var gift før moderen rejste til Sverige, men 3 sønner og 2 døtre fulgte moderen. Datteren *Maria* født c. 1602 levede endnu 1643. ligeledes datteren *Kristine*, der da siges gift med en svensk billedhugger. Sønnen *Caspar*, født c. 1608, »in prædiolo Sveciæ materno Sittwicensis cauponem egit», det vil sige drev gæstgiveri i moderens ejendom i Sittvik, og skal senere have været kompagniskriver ved garden. Sønerne *Hans* født c. 1610, og *Conrad* født c. 1612, maa antages døde før rejsen til Sverige. Om sønnen *Kristian* født c. 1615, hedder det: »e mineris ferri, quarto ab Holmiensi regia lapide conductis, victum quæsivit» — altsaa, at »han skaffede sig livets ophold (victum quæsivit) ved forpagtning (conductis) af jærngruberne eller »Järna gruber» (e mineris ferri), hvorefter resten rimeligvis maa oversættes »ved den fjerde milesten fra» eller »ved kvartmilestenen fra »(quarto ab)» Kongsstenen ved Stockholm» (Holmiensi regia lapide). Der maa her være tale om bruket i Över Järna sogn i Södermanland, hvor der findes »en ovanligt hög sten kallad Kungstenen».² Selve gruberne ligger c 5 mil sydvest for Stockholm. Yngst af hendes børn var ovennævnte billedhugger *Frederik Herman Hoyer* født c 1621, død 1698 som »ålderstyrman vid amiralitetet» og kendt kobberstikker.³ Han udførte ligstenen i Söderbärke kirke c 1653 og var endnu paa Larsbo i 1655.

Om disse børns senere skæbne maa svenske slægtforskere

¹ Efter elskværdig meddelelse af CARL SAHLIN kan Sittvik ikke nærmere stedfestes, og det fremgaar i øvrigt af Cimbria litterata, at hun selv havde givet ejendommen navn.

² Se Hist. Geografisk Statistisk Lexikon öfver Sverige IV (1863), SS—89 (ifølgende elskværdig meddelelse fra CARL SAHLIN).

kunne skaffe nærmere besked.¹ men i denne sammenhæng er det nok at vide, at Anna Ovena Hoyer levede i gode kaar i Sverige i 1634, mens forholdene i Flensborg dengang var yderst vanskelige. Selv om Thomas tor Smede synes at være kommet nogenlunde paa fode efter falliten i 1602, saa har han dog næppe efterladt sine talrige børn synderlig formue. 1625 døde han, 1627—29 var Flensborg besat af de kejserlige tropper, der tog hvad de kunde, mens hovedparten af byens købmænd flygtede til bogstavelig talt alle rigets øvrige ikke jyske købstæder. Efter troppernes bortdragning vente de fleste hjem igen, men for at gøre ulykken fuldstændig, i stormnatten ¹¹ ¹² 10 1634 brød havet ind over Nordstrand og Eidersted, i hvis jorder en stor del af den Flensborgske købmandstands formuer var anbragt, 6408 mennesker af c 9000 druknede med c 50000 stykker kvæg, og 20 kirkesogne blev ødet og rejste sig aldrig mere. Derved fik hele landsdelen et knæk, som det i virkeligheden endnu ikke har fundet.

At to af Thomas børn under disse forhold er rejst op til deres morbrors gunstigt stillede enke i Sverige, er der ikke noget mærkeligt i. Der er heller ikke noget mærkeligt i, at det netop blev Herman født c. 1610, opkaldt efter hendes mand, og rimeligvis Caspar født c. 1612, opkaldt efter hendes svigerfar. Der er heller ikke noget mærkeligt i, at disse 2 unge mennesker og deres jævnaldrende fætter, hendes søn Kristian, fandt beskæftigelse ved det svenske jærnværksdrift, saa rivende en blomstring denne da befandt sig i.

At de herunder kom i forbindelse med Louis de Geer er lige saa naturligt, som det efter det her oplyste er sikkert, at de *ikke* er blevet *indkaldt* til Sverige. De kom derop som forældrelose, men af gammel købmandsslægt. De har faaet hele deres bjærgværksmæssige uddannelse ved de svenske jærnværker, og det er altsaa ikke ved udenlandske værker erhvervede kundskaber, men deres købmandstradition og slægtsforbindelser, som sammen med det de lærte i Sverige atter bragt dem velstand og ære.

¹ I indledningen til slægten Hoyer i G. ELGENSTIERNAs Svenska Släktkalendern II (1913) nævnes sønnerne Casper og Frederik Herman. Begge siges at have efterladt sig afkom, som dog ikke anføres.

IV

Slægten tor Smede fra Stade og Flensborg.

Slægtsnavnets oprindelige form *tor Smede* er nedertysk. Paa latin gengives navnet *de Smede*, paa højtysk *zur Schmieden*, fra Böhmen nævnes formen *Zeerschmitten*, hvorfra den hollandske slægt *Dersmeden*. Paa dansk træffes hyppigt formen *tor Smed*, paa svensk blev navnets form *Tersmeden*, men forøvrigt træffes navnet stavet paa alle tænkelige maader, med *tor* eller *thor*, *ter* eller *ther* i særligt ord eller trukket sammen med efterleddet, *sch* for *s*, *iv* *i* og *ij* for *e*, og *den*, *de*, *dh*, *dt*, *dth* eller lignende i slutningen.

Betydningen maa være »den der hører til eller kommer fra en smedie«, i lighed med andre nedertyske navne som *tor Straten*, *tor Mühlen* eller *tor Mühlen* o. s. v.

Tavle 1.

Reinhold(?) tor Smede. Dette navn maa nedennævnte Thomas tor Smedes far antages at have haft, og han har rimeligvis boet i Stade, hvorfra der skete en livlig indvandring til Flensborg i 1500-aarenes begyndelse. Maaske 2 sønner:

Tomas tor Smede født c₃ 1500, vist i Stade, se tavle 2.

Peter tor Smede født c₃ 1505, vist i Stade, hvor han i 1535 af Jürgen Kremer paa dennes søsters Katrine Kellinghusens vegne køber hendes ejendom.¹ Den Hans Kellinghusen født 1514 i Stade, som c 1557 i Flensborg ægtede Thomas tor Smedes datter Mette — tavle 2 — er vistnok hendes broder søn.

Tavle 2.

Thomas tor Smede født c₃ 1500, vist i Stade (se tavle 1), død ¹⁶ 11 1563 i Flensborg Nikolaj, klædekræmmer i Flensborg, forstander for Helliggeiststiftelsen ¹³ 4 1551, raadmand c 1552. Gift c₂ 1531 i Flensborg Nikolaj *Drude* født c₂ 1510 i Flensborg Nikolaj, død ²¹ 7 1565 sstds. Hun var vistnok datter af

¹ Ifølge ælskværdig meddelelse af stadsarkivar i Hamburg dr. phil. H. KELLINGHUSEN.

Peter Jepsen (født c. 1480, død c. 1525 i Fl. Nik., gift c. 1508 sstds. *Katrine Jensdatter Lorup* født c. 1485 sstds., død c. 1542 sstds. og gift 2) c. 1530 sstds. *Claus Potter* født c. 1495, død c. 1541 sstds), idet det positivt vides, at hun arvede sin stiftaders ejendom, og denne var før hende ejet af de nævnte personer. Det maa være hende, der særlig havde købmandsblodet i sig, ti hun fortsatte efter mandens død forretningen, hjulpet af sin »svend» Harder Vake, som 1562 blev hendes svigersøn og kompagnon med sønnen Reinhold. Hun vandt kongehusets uindskrænkede tillid, blev foruden i handelssager benyttet i et meget stort antal pengesager, og var ved sin død utvivlsomt Danmarks rigeste borgerlige kvinde. Vistnok 3 sønner og 5 døtre alle født i Flensborg Nikolaj.

- 1 *Reinhold tor Smede* født c. 1532, formentlig opkaldt efter farfar, 1543 sendt til Strassburg og Wittenberg, se tavle 3.
- 2 *Anne tor Smede* født c. 1534, formentlig opkaldt efter mormors mor, idet mormor da var i live, død ¹² i 1561 i Fl. Nik. Gift c. 1553 sstds. *Jakob Fincke* født c. 1525 i Fl., død ²⁴ i 1570 sstds., søn af raadmand *Jakob Finke Petersen* (født c. 1490 i Fl. Frue, død c. 1564, gift c. 1519 *Birgitte* født c. 1495, død 1550 i Fl.), imm. i Wittenberg ¹² i 1548, borger i Flensborg c. 1553, raadmand, og gift 2) c. 1562 i Fl. *Ingeborg*, levede 1595. Med Anne tor Smede 2 sønner og 3 døtre.
- 3 *Mette tor Smede* født c. 1536, død 1565 i Fl. Nik. Gift c. 1557 sstds. *Hans Kellinghusen* født c. 1514 i Stade, død ¹⁷ i 1588 i Fl., Nik., søn af borger i Flensborg, tillige fattigforstander og hospitalsforstander *Harmen Kellinghusen* (født c. 1475 i Stade, død c. 1527 sstds., gift 2) c. 1511 *Agnete* født c. 1480, død før 1558). Han ægtede 2) *Katrine Smede* født c. 1513 i Fl. Frue, død c. 1587 i Fl. Nik., datter af borgmester *Nis Smede* og 2den hustru *Anne*, og gift 1) c. 1541 i Fl. Frue borgmester *Martin Schulte* født c. 1515, død ²⁴ ²⁵ i 1555 i Fl. Frue. Af ægteskabet med Mette tor Smede 1 søn og 2 døtre.
- 4 . . . . *tor Smede*, født c. 1538, død 1565 i Fl. Nik., gift ²¹ i 1560 sstds. *Lütke up der Heyde (Upperheyde)* født c. 1530 i Fl. Frue, død ⁷ i 1599 i Fl., søn af borgmester i Flensborg *Lütke up der Heyde* (født c. 1488 i Fl., død ²⁷ i 1549 i Fl. Frue, gift 2) c. 1524 *Anna*, født c. 1500.

død c₃ 1542), købmand i Flensborg 1575 og gift 2) ^{13/1} 1567 sstds. *Magdalene Holst* født c₂ 1542 sstds, datter af borgmester *Frants Holst* født c₃ 1500 i Fl. Nik., død ^{23/3} 1560 sstds., gift 1535 sstds. *Marina Paysen* født 1510 i Fl., død ^{28/10} 1585 i Roskilde domsogn. Med . . . . tor Smede mindst 1 søn.

- 5) *Peter² tor Smede* født c₂ 1540, død lille, idet man vistnok kan gaa ud fra, at der har været en søn opkaldt efter moderens afdøde far, før stiffaderen blev opkaldt i nr. 8.
- 6) *Katrine tor Smede* født c 1542, død ^{14/3} 1598 i Fl. Nik. Gift ^{10/5} 1562 sstds. *Harder Vake* født c 1528, maaske i Stade, død ^{4/11} 1599 i Fl. Nik., søn af en *Cosmus Vake* og dennes formentlige 2den hustru *Dorothea*, Drude tor Smedes »svend» c₂ 1553, kompagnon med hendes søn Reinhold 1562, raadmand ^{22/8} 1575, godgørende og gavmild, skænkede sammen med svogeren et bibliotek til St. Nikolaj kirke 1580, gav døbefont til St. Johannes kirke 1592. Gift 2) faa maaneder før sin død ^{22/7} 1599 i Flensborg med en *ukendt*, der senere ægtede *Bertel Wichbold*. Med Katrine tor Smede 4 sønner og 2 døtre.
- 7) *Dorothea tor Smede* født c₃ 1544, død ^{21/4} 1574 i Fl. Nik. ugift. Hun kan godt være enten ældre eller yngre end her anbragt.
- 8) *Claus tor Smede* født c ^{22/2} 1547, død ^{2/10} 1590 i Fl. Nik., medlem af de 24 mands raad ^{7/12} 1575, testamentarieforvalter ^{12/6} 1579, raadmand 158., ejer af den Frisiske lykke.¹ Gift c₂ 1570 *Dorothea Hamsfort* født c 1550 i Kolding, død ^{5/6} 1608 i Slesvig, datter af dr. med. *Cornelius Hamsfort d. ældre* (født ^{26/4} 1509 i Amersfort, død ^{8/3} 1580, begr. ^{31/3} i Odense, gift 1) c 1541 i Husum *Marie Splenters* født c₃ 1515 i Husum, død ^{19/9} 1560 i Odense). Efter Claus tor Smedes død ægtede hun 2) ^{10/2} 1594 i Flensborg dr. med. *Mathias Carnarius* født c₂ 1558 i Slesvig, død i 1620erne. søn af dr. med. livlæge paa Gottorp og kannik i Slesvig *Johannes Carnarius* (født c₃ 1525 i Gent, død ^{1/10} 1562 i Slesvig, gift c 1557 i Kiel *Margrethe Knutzen* født c₂ 1537 i Kiel). Ingen børn.

¹ En lykke er et indhegnet stykke agerjord.

Tavle 3.

Reinhold tor Smede født c. 1532 i Fl. Nik., død ⁸ 11 1584 sstds.. son af raadmand Thomas tor Smede og Drude (se tavle 2), i skole i Strassburg c 1543, imm. i Wittenberg ⁹ 1543, hvor han som det omtales paa hans epitafium hørte Luther. 1553 døde faderen, men han synes derefter at have uddannet sig videre i udlandet,¹ i det han først i 1562 sammen med svogeren Harder Vake blev optaget som kompagnon i moderens store forretning, som de ligeledes overtog i fællesskab efter hendes død 1565. De gav sammen et bibliotek til St. Nikolaj kirke 1580. Raadmand 1580. Han var meget rig. Saaledes siges den kendte borgmester Peter Pommerening i 1572 at have forsikret kong Fredrik II: »dass er allein im stande wäre, den restirenden sold der 500 soldaten vorzustrechen vnd bezahlen»,² men at denne lovlig nærgaaende forsikring ikke rystede den tillid der var mellem familien og kongehuset fremgaar af følgende indførsel i en gammel Flensborgsk aarbog:

d. 2ten juli 1586 kam Ihro Mayst. hier, und wolte nach Dütschland, was averst den folgende dach, als dem 3ten dito mit seinem hrn broder, herzog Hans, vnd den jungen herzog Christian, thor Reinhold tor Schmeden dochter kost, so Joh. Timmen vermehlet worden, op dem rahthuss, alwo sick Ihro Mayst. sehr lustig gemacket, und mit den bürger-fruen dantzet.³

Gift ¹⁷ 10 1563 i Flensborg *Gesa Lange* født c. 1543 sstds.. begr. 1603 ¹¹ 3 i Fl. Nik., datter af raadmand *Hans Lange* født c. 1510 i Westfalen, død ¹⁹ 3 1571 i Fl., gift c. 1542 sstds. *Elsebe Fincke* født c. 1522 sstds., død ²¹ 3 1576 sstds. (hun var søster til Reinhold tor Smedes ovennævnte svoger Jakob Fincke). 3 sønner og vistnok 7 døtre, alle fødte i Flensborg Nikolaj:

- 1 *Thomas tor Smede* født 1564, se tavle 4.
- 2 *Birgitte(=) tor Smede* født c. 1566, død c. 1575. Denne datter er ikke paatruffet, men man kan ikke forklare de iøvrigt ganske regelmæssige opkaldelser, og særligt ikke opkaldelsen med moderens navn Gesa, hvis ikke der forud for Drude har været en datter, som har været opkaldet

¹ I sin ungdom, hvor han utvivlsomt rejste meget, har han maaske udenfor Flensborg faaet sønnen Herman Zeerschmitt, se under II side 105 ovenfor.

² CLÆDEN: Monumenta Flensb. II. 42. Efter RIVESELL. »Der Stadt Flensburg» 426.

³ Diarium Flensb. MS. efter RIVESELL. »Der Stadt Flensburg» 328: »kost» betyder bryllupskost, bryllupsgilde. RIVESELL har læst Zimen for Timmen.

- efter mormor Elsebe Fincke, eller da hun endnu var i live, efter hendes mor Birgitte.
- 3 *Drude tor Smede* født c ¹⁹/₄ 1567, død ²¹/₉ 1610, begr. ²⁴/₉ i København Frue. Gift ⁹/₆ 1583 i Fl. Nik. *Peder Sørensen* eller *Severinus* født c 1542 i Ribe, død ²⁸⁻²⁹/₇ 1602, begr. ¹/₈ i København Frue, søn af raadmand i Ribe *Søren Fessen* og *Bodil Sørensdatter*, imm. i København c 1560, baccalaur c 1562, lærer i latinsk poesi c 1562, fik det til medicinsk uddannelse bestemte kanonikat i Viborg ²⁸/₁₀ 1563, rejste til Italien ¹¹/₁₁ 1563, magister i Kbh. 1564, professor i pædagogik 1564, praktiserende læge 1565, atter til Italien ¹³/₁ 1566, kongelig rejseunderstøttelse ¹⁹/₆ 1566, hjemme 1568—69, i Wittenberg ¹¹/₁₁ 1569, Köln, Venezia 1570, afsluttede ¹⁵/₁₁ 1570 i Firenze sit hovedværk »*Idea medicina philosophia*», der udkom i Basel 1571, dr. med. i Frankrig 1571, hoflæge ¹⁴/₆ 1571, kgl. livlæge ²⁴/₆ 1571, bestalling ¹⁵/₁₀ 1571, kannik i Roskilde ¹⁸/₁₀ 1573, imm. paa en rejse med kongen i Rostock ¹/₁ 1576, tillige professor medicinæ 1602. 4 sønner og 4 døtre.
  - 4 *Gesa tor Smede* født c ²/₂ 1568, død ¹⁹/₈ 1591 i Fl. Nik. Gift ¹/₇ 1586 sstds. *Hans Timm* født c 1548 i Stade, død ¹²/₄ 1608 i Fl. Nik., købmand i Flensborg, gift 2) ¹⁹/₁₀ 1592? med en hustru fra Kiel. Af ægteskabet med Gesa tor Smede 1 søn og 1 datter.
  - 5 *Mette tor Smede* født c ²/₂ 1570, død ²/₈ eller ³/₈ 1588 i Fl. Nik. i barselseng. Gift ¹⁰/₉ 1587 sstds. *Cornelius Hamsfort d. yngre*, født ⁶/₃ 1546 i Kolding, død ¹³/₃ 1627 i Odense, søn af dr. med. *Cornelius Hamsfort d. ældre* (se tavle 2: Claus tor Smede), gift 2) c 1596 i Kiel *Katrine Fertzzen* født c ³/₃ 1570 i Kiel, død c 1655 i Odense, datter af raadmand *Hans Fertzzen* og *Anna Mathiasdatter Knutzen*, der vistnok var en yngre halvsøster til Cornelius Hamsforts mor Marie Splenters, og begge døtre af Frederik I's naturlige datter Geseke. Af ægteskabet med Mette tor Smede ingen børn.
  - 6 *Anne tor Smede* født c ²/₂ 1572, død ¹⁸/₁₀ 1604 i Helsingør. Gift 1) ²⁴/₈ 1589 i Fl. Nik. *Hans Mejer* død 1602 i Helsingør. (Han var vistnok af den bekendte præsteslægt om hvilken Krafft¹ fortæller saa meget, og rimeligvis den

¹ I. M. KRAFFT: Ein zweyfaches zweyhundertjähiges jubel-gedächtnis. Anhang I Husumische kircken- und schul-historie. Hamburg 1722 side 147 f.

Hans Mejer, som det fortælles Tycho Brahe tog sig af. Denne Hans Mejer kan, som Krafft ogsaa har set det, ikke være den kendte kortegner, men maa være en broder-son af dennes farfar mag. Hans Mejer født 1530 i Hamburg, død 1584 som sognepræst i Flensborg Frue.)

2) 1603 i Helsingør *Kristen Davidsen* født c. 1570 i Helsingør, begr. 1659^{3,5} i Helsingør Olai, skifte ⁵/₅, broder til søsteren Dorotheas mand, borgerskab⁴ 11 1603, raadmand¹² 12 1610, tillige toldskriver³⁰ 10 1623, fastelavns borgmester 1622 og 1626—28, gift 2) c 1605 *Sofie Knopper* født c. 1587, en søster til nedennævnte Hans Davidsens anden kone, med hvem han fik 3 sønner og 4 døtre. Anne tor Smede døde 1604 uden børn. Ved skiftet nævnes samtlige sødskende, derimod ikke hendes i 1601 døde søsters barn.

- 7 *Hans tor Smede* født c. 1574, se tavle 4.
- 8 *Dorothea tor Smede* (opkaldt efter dronning Dorothea) født c. 1576, død²⁵ 4 1601 i Helsingør, skifte⁷ 1 1605. Gift¹⁷ 8 1595 i Fl. Nik. *Hans Davidsen* født c. 1565 i Helsingør, død¹² 12 1609 sstds., søn af raadmand *David Hansen* (født c. 1530, død 1599 i Helsingør, gift c. 1561 *Katrine Hansdatter* født c. 1535, død 1589 i Helsingør), i Sorø skole, imm. i København c 1586, i Leipzig²³ 4 1587, i Leyden¹⁰ 9 1591, købmand i Helsingør, skifte²³ 11 1610, gift 2) c 1603 *Elsebe Knopper* født c. 1583, datter af dr. juris, lensmand paa Ringsted kloster *Hans Knopper*, født c. 1550 i Københavns Frue, død 1591 i Ringsted, gift c 1582. Med Dorothea tor Smede 1 datter.
- 9 *Claus tor Smede* født c. 1578, se tavle 6.
- 10 *Elsebe tor Smede* født c. 1580, død 1653 i Aalborg, skifte²⁹ 3 1653, gift²⁷ 8 1598 i Fl. Nik. *Poul Popp* født c. 1565 i Aalborg, død 1630 sstds., skifte²⁶ 6 1630, søn af borgmester *Poul Poulsen Popp* født c. 1533 i Aalborg, død²⁹ 11 1597 sstds., gift 1563 trol.³ 2 i Aalb. Frue *Maren Føgensdatter* født c. 1533 i Aalborg, død²⁹ 3 1599 sstds. 1 søn¹ og 2 døtre.

¹ Gennem denne søn nedstammer slægten *Weidemann* i Aalborg, Nibe og København, og derigennem meddelelsen af herværelse oplysninger.

Table 4.

Thomas tor Smede født 1564 i Fl. Nik., begr. 1625⁶, sstds., ældste søn af raadmand Reinhold tor Smede og Gesa Lange (se table 3). Om forholdene i hans fars hus har fyrstelig general-superintendent for Slesvig mag. Jakob Fabricius d. ældre¹ skrevet nogle yderst interessante erindringer, af hvilke det fremgaar, at Thomas var en forvænt og vanskelig elev.

Anno 1574 kam ich zu Henrico Johannis, damahligen cantore der schulen; denn weil er vernahm, dass ich gerne etwas wissen wollte, dazu auch der leichtfertigen bursche und andern übeln verhaltens mich entschlug, sprach er mich an: Ob ich bey ihm auf seiner stube seyn, und also auf ihn warten wollte, als wollte er sich bemühen, dass ich einen freyen tisch erlangete. Ich verwilligte auf meiner mutter rath hierin, begab mich von meinem mönch,² wie wohl wider seinen willen, zu gedachtem Henrico. Er hatte aber zu der selbigen zeit wie zu Flensburg nicht ungebrauchlich war, seinen tisch an unterschiedlichen oertern, bey bürgermeister Thomas Finck, bey Elsabe Langen, bey Reinhold zur Schmiede, bey Olef Meckelborg und ob ihrer mehr gewesen seyn. Bey denselben erhielt er, dass ich meinen tisch auch hatte an denselbigen tagen, wenn er bey ihnen zu tische war. Das währte also dies jahr über. Immittelst erweiset ich meinem fleiss im studiren, auch unter andern in poesi, dass der damahlige conrector Joh. Segerus mit meiner poeterey ziemlich zufrieden war, und Pauli Sperlingii und die meine allen andern vorzog.

Anno 1575: Dieweil es dem cantori Henrico beschwerlich fiel, also an unterschiedlichen oerter seinen tisch zu haben, auch Reinhold zur Schmieden nach beförderung³ M. Schattenbergii den tisch anbot, beförderte er mich auch dahin umb ostern, dass ich bey Reinhold stets war, meinen tisch bey ihm hatte pro institutione seines sohnes Thomæ, dazu hernach kahn Claus Dencker aus Ditmarschen, Boye Nann Denckers sohn. In diesem jahr fiengen die bursche eine cantorey an, welche zuvor unerhört. Mein herr liess mich auf der præceptoren rath mit hineintreten, gab zu anfang ziemlich geld, 6 bis 8 mark, dafür ich mir unterschiedliche bücher kaufte. Meine mutter liess es auch geschehen, als ich sie darum ersuchte.

Anno 1576 fuhr ich also fort in meinen studiis, hatte grosse verdriesslichkeit mit meinem discipulo, der nirgends fortwollte und nichts lernete, wie fleissig ich ihn auch ermahnete. Alle morgen, wenn er recitiren solte und wenig wuste, forderte mich der præceptor in seine classen in der schule, besprach mich darum; ich verantwortete mich,

¹ Født 30/1 1560 i Tønder, død 3/11 1640 i Slesvig.

² Lütke Namensen 1498—1575, søn af raadmand i Flensburg Namen Jensen, den eneste munk som blev tilbage i klostret i Flensburg. Fabricius skildring af forholdet hos ham i 1573 giver et af de interessanteste og mest levende tidsbilleder, som haves af de sidste katolikere naar i Danmark.

³ d. i. af Veranstaltung, Anrathen.

dass die schuld bey mir nicht wäre, mit mehrem. Dieweil nun aber die meisten gesellen in prima von dannen reiseten, auch Reinhold zur Schmieden, Hans Kellinghusen und Harder Vake entschlossen wurden, ihre kinder nach Strasburg zu verschicken, dazu sie dann Henricum als einem præceptorem berieffen, und Paulus Sperling als ihr famulus sich gebrauchten liess; gefiel mir besser nach gemeiner art anderer jungen gesellen nach Lüneburg zu rücken, welche schule damahls in grossem beruff war.¹

Med ovennævnte Henrik Johansen som præceptor og to fætre af samme fornavn Thomas Kellinghusen og Thomas Vake blev han sat i skole i Strassburg 1576—81, og derefter immatrikuleret i Leipzig²³, 1582, Heidelberg⁶, 1583, hvorefter han over Jena og Wittenberg vistnok kom hjem efter faderens død⁸, 1584. Raadmand¹⁹, 1593. Som saadan er hans navn sammen med blandt andre onklen Harder Vakes og daværende sognepræst ved Nikolajkirken ovennævnte Henrik Johansen indskrevet paa den⁴, 1599 i skolen anbragte mindetavle over Lütke Namensen.² Fallit¹⁸, 1602, et aar før moderens død, en af de største falliter, som den tid har set. Maatte forlade byen, men kom dog tilbage⁷, 1604, og deltog i afviklingen af det uhyre vidtløftige bo, hvis afslutning kongen gentagne gange fremskyndede. Gift¹⁶, 1591 i Husum *Magdalene Hoyer* født c. 1575 i Oldensworth, død efter 1625, datter af staller i Eidersted *Caspar Hoyer*⁵ født²⁸, 1540 i Husum, død¹⁹, 1594 sstds., staller siden²⁰, 1578 og ejer af den i Oldensworth liggende gaard Hoyersworth, som han selv opførte 1564, og gift c 1563 i Kiel *Anna Wolf*, født c. 1543 i Kiel. — 11 sønner og 9 døtre, af hvilke 5 sønner og 2 døtre vides at være blevne voksne, 4 sønner og 2 døtre at være døde smaa, medens der ikke vides nærmere om de resterende 2 sønner og 5 døtre.

- 1 *Reinhold tor Smede* født 1592 i Fl. Nik., begr. c 1592 sstds.
- 2 *Anna tor Smede* født c 1593 i Fl. Nik. og gift før 1622 *Poul*... sekretær. Senere skæbne ukendt.
- 3 *Reinhold tor Smede* født c 1595, død c 1657 i Hillerød, vinskænk paa Frederiksborg slot, i hvis lønregnskaber han

¹ Trykt i MOLLER: Vermischte nachrichten und urkunden, welche . . . Ludolphum Naamani . . . betreffen. Flensburg 1775, s. 7—11 og RIVESELL: Der stadt Flensburg s. 611—12.

² MOLLER: Erneuerte andenken der milden stiftungen, durch welche sich . . . Ludolphus Naamani und dessen gottselige eltern . . . verdient gemacht haben. Flensburg 1774, s. 53.

³ Om slægten Hoyer se nærmere foran side 111.

- forekommer fra før ¹/₅, 1635 til efter ¹/₅, 1657, men udgaaet før ¹/₅, 1658.
- 4 *Gesa tor Smede* født c 1597, begr. 1598 i Fl. Nik.
  - 5 *Marie tor Smede* født c 1598, begr. sidst i 1598 i Fl. Nik.
  - 6 *Elsebe tor Smede* født c 1600, senere skæbne ukendt.
  - 7 *Claus tor Smede* født c 1602, død lille.
  - 8 *Peter tor Smede* født c 1604, død lille.
  - 9 *Dorothea tor Smede* født c 1606, gift ²⁰/₆ 1643 i Hamburg St Katrine *Herman Bötticher*, overretsadvokat i Hamburg ⁹/₆ 1643. 3 sønner og 1 datter.
  - 10 *Drude tor Smede* født c 1608, senere skæbne ukendt.
  - 11 *Herman tor Smede* født c 1610, c 1636 paa Ölösa järnverk, stamfader for den svenske slægt *Tersmeden*, se tavle 7 og i afsnit I tavle II.
  - 12 *Caspar tor Smede* født c 1612, se under nr. 19 og tavle 8.
  - 13 *Mette tor Smede* født c 1613 maaske tvilling til nr. 14 senere skæbne ukendt.
  - 14 *Magdalene tor Smede* født c 1614, senere skæbne ukendt.
  - 15 *Hans tor Smede* født c 1615, se tavle 9.
  - 16 *Claus tor Smede* født c 1617, død lille.
  - 17 *Maria tor Smede* født c 1619, senere skæbne ukendt.
  - 18 *Peter tor Smede* født c 1621, se under nr. 19 og tavle 8.
  - 19 *Claus tor Smede* født c 1623, se tavle 8 og i afsnit I tavle I. (En af sønnerne 12 Caspar, 18 Peter eller 19 Claus og snarest den første Caspar maa ogsaa være kommet til Sverige).
  - 20 *Tomas tor Smede* født c 1625, se tavle 10.

Tavle 5.

Hans tor Smede født c 1574 i Fl. Nik., død 1632 i Fl. Nik., søn af Reinhold tor Smede og Gesa Lange (se tavle 3), købmand. Gift i Fl. ¹³/₉, 1601 *Sofia Nisdatter Vestersen* født c 1575 i Fl., nævnes som enke 1637 og 1640, datter af raadmand *Nis Jensen Vestersen*. død c 1609 i Fl. Mindst 8 børn. Samtlige arvinger kendes 1666.

- 1 *Reinhold Hansen tor Smede* født c 1602 i Fl. Nik., vist død kort efter 1667 i Store Hedinge, hvor han ifølge fad-

derlisterne for Køge boede allerede 1646 ²⁰/₁₀, og hvor han nævnes som borgmester i aarene fra 1650 till 1666. Gift med *Birgitte*, der nævnes som fadder 1667 ¹⁷/₂ i Køge. Som regel kaldes han kun *Reinhold Hansen*, hvorfor det ikke med sikkerhed kan fastslaas, om han havde mere end 1 datter, dog vistnok mindst 2.

‡ a *Sofie Reinholdsatter* født c₃ 1648 i Store Hedinge, gift ⁵/₇ 1668 sstds. *Peder Humfeldt*.

b *Anne Reinholdsatter* døbt 1650 ¹/₁₁ i Store Hedinge, begr. 1651 ²⁶/₆ sstds.

2 *Mette Hansdatter tor Smede* født c₃ 1604 i Fl. Nik., død før 1665, gift c₃ 1632 i Fl. Nik. *Jokum Wilhelm* i Finkehagen, død før 1637, hvor hun nævnes som enke i Flensborg. 1 ukendt søn skal være i live 1665.

3 *Gesa Hansdatter tor Smede* født c₃ 1606 i Fl. Nik., død 1640 i Køge, skifte ²³/₉ sstds. Gift c 1632 i Fl. Nik. *Augustus Velou* født c₃ 1600, begr. 1647 ²⁰/₄ i Køge, tolder sstds. ²/₄ 1631.

4 *Nis: Hansen tor Smede* født c₃ 1608 i Fl. Nik. er vistnok navnet paa den søn, som begr. 1613 i Fl. Nik., i det man maa gaa ud fra, at morfaderen er opkaldt for fars og farfars broder.

5 *Claus tor Smede* født c₂ 1610 i Fl. Nik., begr. 1649 ¹⁸/₄ i Aalborg Budolphi, skifte ⁷/₅ sstds., købmand i Aalborg. Gift c 1640 *Sille Mar*, der overlevede ham. 2 sønner, 3 dotre, af hvilke 1666 kun en søn levede, alle døbte i Aalborg Budolphi:

a *Lisbet tor Smede*, døbt 1641 ²¹/₄, død før 1666.

b *Geske tor Smede*, døbt 1643 ²²/₂, død før 1666.

c *Hans tor Smede*, døbt 1644 ¹⁸/₈, begr. 1646 ²/₆ sstds.

d *Sofie tor Smede* døbt 1646 ³/₆, begr. 1646 ²/₆ [!] sstds. (Kirkebogen har ved begravelserne ²/₆ kun, at det var 2 børn, men skiftet 1649 viser os, at det er Hans og Sofie som døde. Naar Sofie saaledes opføres begravet dagen før hendes daab, maa der her være indløbet en fejl, rimeligvis er daaben i kirken berammet til ³/₆, men ikke blevet udført.)

e *Jokum tor Smede* døbt 1648 ³⁰/₃, var 1665 i tjeneste hos nedennævnte farbroder af samme navn.

- 6 *Anders tor Smede* født c₃ 1612 i Fl. Nik., boede i Store Hedinge, og nævnes som fadder i Køge 1663 ¹¹/₃ og 1667 ¹⁷/₂.
- 7 *Fokum tor Smede* født c 1615 i Fl. Nik., død ²⁰/₇ 1665 i Aalborg Frue, skifte 1666 ⁷/₈ sstds., købmand, ugift.¹
- 8 . . . . *tor Smede*, født c₃ 1617 i Fl. Nik., begr. 1617 sstds.

Table 6.

Claus tor Smede født c₂ 1578 i Fl. Nik., død 1633 paa rejse i udlandet, søn af Reinhold tor Smede og Gesa Lange (se tavle 3), immatrikuleret i Strassburg 1599, Paris, Orléans, købmand i Køge c 1602, raadmand 1613, af universitetet forlenet med tiende af Bjeverskov ²⁹/₄ 1616, fastelavnsborgmester i 1620, fradømt sin raadmandsbestalling c 1629, men frikendt af landsretten ²⁸/₂ 1630. Ejede gods i Ejdersted, som overdroges de fattiges forraad og ved kongebrev af ⁴/₁₁ 1639 til professor Thomas Fincke. Gift 1) c₂ 1607 i Køge *Marine Eisenberg* født c₂ 1574 vist i Roskilde, død c₂ 1620 i Køge, datter af kgl. sekretær, domprovst i Roskilde, *Elias Eisenberg* (født 1534 i Halle, død ³⁰/₄ 1590 i Roskilde, gift 1565 *Thale Holst* født c 1549 i Fl. Nik., død ⁸/₂ 1612 i Roskilde) og gift 1) c 1595 i Roskilde *Simon Pedersen* født c 1563 i Køge, død ¹⁷/₁ 1605 sstds., borger i Køge 1589, raadmand ²¹/₁ 1591. 1 søn.

Gift 2) c₂ 1622 i Kbh. *Ingeborg Pedersdatter* født c₂ 1578 i København, begr. 1653 ³⁰/₁ i Køge, datter af kgl. renteskriver (1559—1582) *Peder Hansen* og gift 1) c₂ 1598 i København *Claus Mechlenborg* født c₂ 1570, død 1619 i København, underskriver ²⁷/₆ 1597, proviantskriver ²⁵/₉ 1598, instrux ³¹/₁₀ 1599, forlenet med 2 kannikdømmer i Stavanger 1610 og et vikariat i Lund 1618. Under Claus tor Smedes rejse tilskodede hun med hans samtykke store jordejendomme i København til de fattiges forraad ¹⁸/₆ 1632 (tinglæst ²⁵/₆). Herpaa opførtes pesthuset og fraskiltes senere den saakaldte blegdam.

Reinhold tor Smede født c₂ 1608 i Køge, begr. 1648 ³⁰/₄ i Køge, imm. for 15aars alderen i Rostock ⁹/₉ 1623, købmand i Køge, fik 1632 udlagt faderens gaard i Køge som mødrene arv, men solgte den 1636. Vistnok ugift, dog

¹ Jvnf. Personalhistorisk Tidsskrift 36, 234.

begraves den barn till toer Smedtz 1648⁸ s, men her er vistnok tale om en tjenestedreng (jvnf. 1645²⁸ s og 1647¹⁴ 10, hvor hans karl, henhholdsvis svend blev begravet).

Tavle 7.

Herman tor Smede (hojtysk *zur Schmieden*, svensk *Termeden*) født c. 1610 vist i Fl. Nik., død 1667 paa Larsbo i Söderbärke, søn af Thomas tor Smede og Magdalene Hoyer (se tavle 4), er stamfader for den svenske adelige slægt, der som det ses er slægtens hovedlinie. Nærmere om slægten i det foregaaende afsnit I tavle II.

Tavle 8.

Caspar. Peter eller *Claus tor Smede* født c. 1612 (1621 eller 23), død 1648 paa Söderbärke, søn af Thomas tor Smede og Magdalene Hoyer (se tavle 4), forvalter paa Larsbo. Nærmere i afsnit I tavle I.

Tavle 9.

Hans tor Smede født c. 1615 vist i Fl. Nik., død 22. 7. 1660 begr. 27. 7. i Nakskov, søn af Thomas tor Smede og Magdalene Hoyer (se tavle 4), købmand i Nakskov 1641, oldermand, kaptejn i borgergarden ved den svenske belejring 1659. Gift 1) 1/8 1641 i Nakskov *Karen Kristensdatter* født c. 1615, begr. 1648²⁰ i Nakskov, skifte 16. 3. 1652. — 2) 26. 3. 1652 i Nakskov *Ide Hansdatter* født c. 1615, død efter 1671 i København, datter af *Hans Nielsen* paa Samsø, og c. 1661 gengift med købmand *Peder Hansen Aalborg*, med hvem hun oprettede gensidigt testamente 15. 11. 1664 og 12. 2. 1671. Af 1) 3 sønner, 1 datter, af 2) 1 søn, alle fødte i Nakskov.

- 1) 1) *Thomas tor Smede* døbt 1643¹¹ 6, begr. 1643¹³ 6 sstds.
- 2) *Kristen tor Smede* døbt 1644²⁰ 11, begr. 1646²⁵ 11 sstds.
- 3) *Magdalene tor Smede* døbt 1646¹⁸ 11, begr. 1646³⁰ 11 sstds.
- 4) *Thomas tor Smede* døbt 1648¹² 1, 1660 var han i skole i Lybeck. Senere skæbne og mulige efterslægt ukendt.

- 2) 5 *Hans tor Smede* døbt 1654 ¹¹/₆ i Nakskov, levede hos moderen 1664 og 1671. Senere skæbne og mulige efterslægt ukendt.

Tavle 10.

Thomas tor Smede født c. 1625 i Fl. Nik., død c. 1673 i Hillerød, søn af *Thomas tor Smede* og *Magdalene Hoyer* (se tavle 4) købmand i Nakskov c. 1648, kgl. tilladelse at flytte til Hillerød ²/₁₀ 1651. Gift c. 1648 *Karen* (vistnok *Bertelsdatter*) født c. 1625, død c. 1679 i Hillerød. Hun nævnes i skatteregnskaberne 1674—79, i 1678 med 3 børn hjemme. Vist mindst 8 børn:

- 1 *Magdalene tor Smede* døbt 1649 ⁶/₅ i Nakskov, død før 1694 i Hillerød. Gift c. 1673 sstds. *Hans Hansen Husvig* født c. 1647 i Hillerød, død før 1694 sstds., søn af sognepræst *Hans Madsen Husvig*, født 1619 i Kbh. Nik., død 1670 i Hillerød, gift 1) c. 1646 *Else Hansdatter Riber* eller *Svane*, født c. 1601 i Horsens, død c. 1652 i Hillerød, ridefoged paa Frederiksborg slot. 5 børn, af hvilke kun 1 datter blev voksen.
- 2 *Thomas tor Smede* døbt 1650 ²⁰/₁₀ i Nakskov, se tavle 11.
- 3 *Bertel tor Smede* døbt 1651 ³⁰/₁₁ i Nakskov. Vist opkaldt efter morfar. Senere skæbne og mulige efterslægt ukendt.
- 4 . . . . *tor Smede*, formentlig født c. 1653, død c. 1655.
- 5 *Margrethe tor Smede* født c. 1655 i Hillerød, død c. 1710 i Ledøje. Gift 1680, vist i Hillerød, med kgl. till. ²⁰/₆ *Otto Kristoffersen Lidø* født 1644 i Ledøje, begr. 1719 ²⁴/₅ sstds., sognepræst i Ledøje. Mindst 7 børn¹.
- 6 . . . . *tor Smede* formentlig født c. 1657, død c. 1660.
- 7 *Reinhold tor Smede* født c. 1660 i Hillerød, død 1692 i Flandern, kornet i Irland 1689, rytterlojtnant 1691.
- 8 *Karen tor Smede* født c. 1662 i Hillerød, begr. 1718 ⁸/₈ i Helsingør Olai, gift 1) c. 1686 i Hillerød? *Bendix Laursen*

¹ Blandt *Lidø*s børn havde arrestforvarer *Hans Ottosen Lidø* født c. 1692 i Ledøje, død 1735, begr. ²⁹/₆ i Kbh. Trin., gift ⁷/₈ 1717 i Ledøje (kgl. till.) *Anna Kristine Olesdatter*, død i 1720'erne, blandt sine børn en datter opkaldt efter farmoderen: *Margrethe tor Smede* [*Lidø*] født c. 1718 i Kbh., død 1775, begr. ⁹/₅ i Maribo. Gift 1) ⁸/₅ 1737 i Maribo (kgl. till.) købmand *Hans Reimer* født 1709, døbt ¹⁵/₁₂ i Maribo, død 1739, begr. ⁹/₅ i Maribo, søn af *Laurs Reimer*(s)en. — 2) ³⁰/₅ 1740 i Maribo (kgl. till.) købmand *Niels Staal* født c. 1713, død ¹³/₁₀ 1794, begr. ¹⁸/₁₀ i Maribo, vistnok søn af *Tønnes Staal*. Af 1) 1 søn af 2) 2 sønner og 2 døtre.

født c. 1655. død c. 1700 i Hillerød. — 2) ¹⁹, 1703 i Hillerød med kgl. till. *Niels Aagard* født c. 1670, begr. 1708 ¹² i Hillerød, kongelig fiskemester og gift 1) c. 1696 *Vibeke* født c. 1675, begr. 1702 ¹⁹ i Hillerød. Med *Bendix Laursen* 2 sønner og 1 datter.¹

Table 11.

Thomas tor Smede døbt 1650 ²⁰ i Nakskov, død c. 1685 i København, søn af Tomas tor Smede i Nakskov, senere Hillerød, og Karen (se tavle 10), urtekræmmer i København c. 1682. Gift 1682 med kgl. till. ¹ *Gertrud Hansdatter* født c. 1655 i København, død c. 1711 sstds., datter af marinekaptejn *Hans Lauritsen*. Fik sammen med sønnen kgl. privilegium paa et eddikebryggeri ²² i 1710. 1 søn.

Thomas tor Smede født c. 1683, se tavle 12.

Table 12.

Thomas tor Smede født c. 1683 i København, begr. 1713 ²⁴ i Kbh. Holmens, immatrikuleret privat ²⁰, 1702 (18 aar gl.) fik med moderen kgl. privilegium paa et eddikebryggeri ²² i 1710, borgerskab ¹³, 1711, vist i anledning af moderens død. Gift ²⁰, 1710 i Kbh. Holmens med kgl. till. *Susanne Kristine Wienecke* døbt 1689 ¹⁹ i Kbh. Holmens, død efter 1729, datter af sognepræst og provst *Gert Wienecke* (født ², 1649 i Kbh. Frelsers, død ³, 1702 i Kbh. Holmens, gift c. 1672 *Marie Sassenberg*, født c. 1648, død 1711 i København af pest) og gift 2) c. 1714 toldskriver *Jakob Olufsen*. Med tor Smede 2 døtre.

1 *Marie tor Smede* døbt 1710 ⁴ i Kbh. Nik., begr. 1729 ¹⁰ i Kbh. Holmens.

2 *Gertrud tor Smede*, døbt 1712 ¹⁶ i Kbh. Nik. Senere skæbne ukendt.²

¹ Af Bendix Laursens sønner var den ældste søn opkaldt efter morfaderen: *Thomas tor Smede* [Bentzen] født 1688 i Hillerød, begr. 1726 ^{20/12} i Helsingør Olai. imm. ²⁰, 1705 fra Hillerød skole, privatlærer hos etatsraad Hans Leth, derefter fuldmægtig hos en svoger, der var proviantforvalter paa Kronborg. Ugift.

² Med disse døtre er den danske gren af slægten, saa vidt det har været mig muligt at opspore, uddødt.

Udenfor den her behandlede slægt er følgende personer af navnet *tor Smede* truffet:

Til den hollandske slægt *Dersmeden* hører formentlig *Henry Ter Smitten* født i Holland, svensk commerciecommissarie i Frankrig. Søgte 1679 optagelse i den svenske adel under foregivende at være af brabantisk adel, men adelsbrevet tabt c 1569 under hertugen af Alba. Han blev optaget ^{14/11} 1680 med navnet Smittenhjem (nr 970) og fik i vaabnet 3 tidsler og 3 franske lilier som baade den hollandske og svenske slægt har, men ikke de 3 hammere i den svenske slægts vaaben, som i øverste halvdel har 3 guldlilier i blaat, i nederste halvdel 3 sorte hammere omkring en rød opadvendt sparre paa guldbund.

Det kan i denne sammenhæng nævnes at Herman Tersmeden icke førte det senere slægtsvaaben, men i et signet med bogstaverne H. T. S. førte et vaaben med 7 ax i øverste halvdel, og 6 ax i nederste over et gårde med dobbelfløjet laage.

Til andre grene af Stade-slægten hører formentlig: *Wessel zur Schmede*, der 1561 har et len i nærheden af Osnabrück. Endvidere: *Johan zur Smeden*, der med sønnen *Andreas zur Smeden* 1585 ejer en frigaard i Uffeln ved Fürstenau.

Danske Slægter er en serie af stamtavler (efterslægtstavler, anetavler) og slægts-historier, som udgives af Dansk Historisk Håndbogsforlag ApS. Formålet med serien er bl.a. at hjælpe danske slægtsforskere med at få netop *deres* stamtavle publiceret. Alt for mange slægtsforskere ligger inde med et – ofte gennem mange år indsamlet – meget spændende materiale om deres slægts historie, men desværre når dette materiale ikke ud til slægten. Det forbliver i skrivebordsskuffen. Og det er faktisk synd. Hele den nulevende del af slægten burde have mulighed for at få kendskab til slægtens stamtavle og historie... også selvom det indsamlede materiale ikke er helt "fuldendt". Yderligere arkivbesøg vil naturligvis altid medføre, at flere data, navne ... og detaljer "kommer på plads" ..., men på et eller andet tidspunkt må enhver slægtsforsker – ofte efter at have anvendt i 1000vis af timer på arkiverne – sige stop. Men et stop bør ikke betyde "skrivebordsskuffe"! Et stop bør betyde seriøse overvejelser om udgivelse, således at den nulevende del af slægten får mulighed for, at stifte bekendtskab med deres slægts historie. Og det er her, at vi gerne vil ind i billedet. Som formidlende forlag. I mange tilfælde er vi i stand til, at overtage hele den økonomiske side af sagen, således at forlaget står for sætningen af bogen, trykning og event. indbinding. Indtægten ved salget af slægtsbogen tilfalder således forlaget (ligesom et event. underskud), mens forfatteren – ud over glæden ved at få sin stamtavle publiceret uden omkostninger – modtager et nærmere aftalt antal frieksemplarer. Men også andre kombinationer er mulige. Kontakt os derfor for en uforpligtende samtale om udgivelse af *Deres* slægtshistorie eller stamtavle. – Med venlig hilsen, Henning Jensen, Dansk Historisk Håndbogsforlag ApS, Klintevej 25, 2800 Lyngby, tlf. 02-88 85 00.

■